

Česká zemědělská univerzita v Praze

Institut vzdělávání a poradenství

Katedra celoživotního vzdělávání a podpory studia

**Průřezové téma Člověk a svět práce
na střední odborné škole**

Bakalářská práce

Autor: **Jana Šafandová**

Vedoucí práce: PhDr. Jitka Jirsáková, Ph.D.

2020

Zadávací list

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou/závěrečnou práci na téma:

Průřezové téma Člověk a svět práce na střední odborné škole

vypracovala samostatně a citovala jsem všechny informační zdroje, které jsem v práci použila a které jsem rovněž uvedla na konci práce v seznamu použitých informačních zdrojů.

Jsem si vědoma, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla.

Jsem si vědoma, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím s jejím zveřejněním podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to i bez ohledu na výsledek její obhajoby.

Svým podpisem rovněž prohlašuji, že elektronická verze práce je totožná s verzí tištěnou a že s údaji uvedenými v práci bylo nakládáno v souvislosti s GDPR.

V dne

.....
(podpis autora práce)

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych chtěla poděkovat především paní PhDr. Jitce Jirsákové, Ph.D., za její vedení, odborné rady a čas, který mi věnovala. Dále bych ráda poděkovala pracovníkům Vojenské střední školy a Vyšší odborné školy Ministerstva obrany v Moravské Třebové, za jejich vstřícný přístup a pomoc při realizaci praktické části mé bakalářské práce. Dále bych ráda poděkovala svojí rodině a také všem, kteří mi po čas studia pomáhali.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá průřezovým tématem Člověk a svět práce ve středním odborném vzdělávání.

Cílem práce je analýza implementace průřezového tématu Člověk a svět práce do výuky na Vojenské střední škole a Vyšší odborné škole Ministerstva obrany v Moravské Třebové, která připravuje žáky pro službu vojáka z povolání. Práce zjišťuje, jak je průřezové téma na škole realizováno s ohledem na použité způsoby a formy. Zároveň mapuje, jak jsou žáci vybaveni znalostmi a kompetencemi pro úspěšné uplatnění na trhu práce a pro budování profesní kariéry. Závěr práce přináší analýzu výsledků dotazníkového šetření a možná doporučení na zlepšení stavu.

V teoretické části práce byla provedena rešerše hlavních kurikulárních dokumentů, strategie vzdělávací politiky a priorit dalšího vývoje středního vzdělávání. Dále byly definovány základní pojmy související s tématem, jako klíčové kompetence, odborné kompetence, průřezové téma Člověk a svět práce, kariérové poradenství a charakteristika cílové skupiny adolescentů. Závěr teoretické části byl věnován vybraným aktuálním analýzám z oblasti postavení absolventů na trhu práce.

Praktická část práce se zabývala analýzou Školního vzdělávacího programu Vojenské střední školy a Vyšší odborné školy Ministerstva obrany v Moravské Třebové směrem k realizaci průřezového tématu Člověk a svět práce. Bylo provedeno dotazníkové šetření u žáků čtvrtých ročníků a rozhovor s vybranými pracovníky školy. Na základě výsledků obou šetření byly navrženy aktivity využitelné v rámci průřezového tématu Člověk a svět práce.

Klíčová slova

kariérové poradenství, střední odborné vzdělávání, žáci, průřezové téma, člověk a svět práce

Abstract

The bachelor thesis deals with the cross-sectional theme Man and the World of Work in Secondary Vocational Education.

The aim of the thesis is to analyze the implementation of the cross-sectional theme Man and the World of Work into teaching at the Military High School and the Higher Professional School of the Ministry of Defense in Moravská Třebová, which prepares pupils for service soldier. The thesis finds out how the cross-curricular topic is realized at school with regard to the ways and forms used. At the same time, it maps how pupils are equipped with the knowledge and competences for successful labor market and career development. The conclusion of the thesis provides an analysis of the results of a questionnaire survey and possible recommendations for improvement.

In the theoretical part, the research of the main curriculum documents, educational policy strategy and priorities of further development of secondary education was carried out. In addition, basic concepts related to the topic were defined, such as key competencies, professional competencies, the cross-sectional theme Man and the World of Work, career counseling and characteristics of the target group of adolescents. The conclusion of the theoretical part was devoted to selected current analyzes of the position of graduates on the labor market.

The practical part of the thesis dealt with the analysis of the School Educational Program of the Military High School and the Higher Professional School of the Ministry of Defense in Moravská Třebová towards the realization of the cross-sectional theme Man and the World of Work. A questionnaire survey was carried out at the fourth grade pupils and an interview with selected school staff. Based on the results of both surveys, the activities usable within the cross-cutting theme Man and the World of Work were proposed.

Keywords

career counseling, secondary vocational education, pupils, cross-cutting topic, man and the world of work

OBSAH

ÚVOD	10
TEORETICKÁ VÝCHODISKA	12
1 Cíl a metodika	12
2 Průřezové téma Člověk a svět práce v kurikulárním systému	13
2.1 Kurikulární dokumenty	13
2.2 Strategie vzdělávací politiky	14
2.3 Priority dalšího vývoje středního vzdělávání	14
2.4 Rámcový vzdělávací program středního odborného vzdělávání	15
2.5 Kompetence a průřezová témata	15
2.5.1 Kompetence	16
2.5.2 Průřezová témata	16
2.5.3 Aplikace průřezového tématu Člověk a svět práce	18
2.5.4 Vztah mezi klíčovými kompetencemi a průřezovým tématem	20
2.6 Kariérové poradenství	21
2.6.1 Kariévní kompetence	21
2.6.2 Kariérové poradenství na školách	22
2.6.3 Výchovný poradce	23
2.6.4 Krajský akční plán rozvoje vzdělávání	24
2.7 Adolescence	25
2.8 Postavení absolventů středních odborných škol na trhu práce	26
2.8.1 Vývoj na trhu práce	28
3 PRAKTICKÁ VÝCHODISKA	30
3.1 Metodologie výzkumu	30
3.2 Výzkumné otázky kvantitativního šetření	30

3.3	Vojenská střední škola a Vyšší odborná škola Ministerstva obrany v Moravské Třebové	31
3.4	Charakteristika školy.....	32
3.5	Specifika studijního oboru Vojenské lyceum	33
3.6	Školní vzdělávací program.....	35
3.7	Implementace průřezového tématu Člověk a svět práce.....	37
3.8	Rozhovor s výchovnou poradkyní, třídní učitelkou a personalistkou.....	39
3.9	Zhodnocení výzkumných otázek.....	41
4	VÝSLEDKY A VYHODNOCENÍ VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	42
4.1	Výsledky dotazníkového šetření	42
4.2	Zhodnocení výsledků dotazníkového šetření	53
4.3	Vlastní doporučení	55
5	ZÁVĚR	58
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	60
	SEZNAM OBRÁZKŮ	64
	SEZNAM TABULEK	65
	SEZNAM GRAFŮ	66
	SEZNAM PŘÍLOH.....	67

ÚVOD

Škola má nezastupitelnou roli v kultivaci člověka, jak v rozvoji úrovně vědění, tak i zdravého rozvoje osobnosti. Vzdělání má směřovat k vytvoření určité základny dovedností a znalostí, která je potřeba k osobnímu i občanskému uplatnění v moderní společnosti. V dnešním rychle měnícím se světě je úloha vzdělávání v mnohém složitá, protože školy mají za úkol připravit budoucí generaci na profese, z nichž mnohé ještě ani neexistují. V souvislosti s rychlým technologickým pokrokem již nebude platit tradiční předpoklad, že po ukončení školy zůstanou lidé v jednom podniku na jednom pracovním místě po celou dobu svého pracovního života. Prognózy ukazují, že v budoucnosti vymění Evropané práci průměrně 5krát až 7krát za život. Zásadní změna vzdělávání v České republice směrem ke zlepšení a zvýšení kvality byla realizována v kurikulární reformě. Ze státní úrovně byly stanoveny specifické oblasti povinného kurikula středních odborných škol tzv. průřezová témata. Jedním z témat je průřezové téma (dále PT) Člověk a svět práce, které si klade za cíl připravit žáka pro život v 21. století. Realizace PT je v kompetenci školy a má směřovat k úspěšnému uplatnění žáka na trhu práce, k budování vlastní profesní kariéry, k převzetí odpovědnosti za vlastní život s důrazem na potřebu celoživotního vzdělávání a sebevzdělávání v průběhu pracovního i osobního života.

Cílem bakalářské práce je analýza implementace PT Člověk a svět práce na Vojenské střední škole a Vyšší odborné škole Ministerstva obrany v Moravské Třebové. Škola připravuje prioritně žáky na budoucí dráhu vojáků z povolání a na studium na vojenské vysoké škole. Vzhledem k tomu, že škola nepatří mezi „běžné“ školy, bude zaměřena pozornost na specifika vzdělání a způsoby aplikace PT Člověk a svět práce s ohledem na přípravu profesní dráhy vojáka z povolání.

V teoretické části bude popsáno legislativní zakotvení PT Člověk a svět práce z pohledu dokumentů MŠMT a strategických dokumentů vzdělávací politiky České republiky. Další kapitoly budou věnovány klíčovým a odborným kompetencím, PT Člověk a svět práce a jejich vztahu. Zvláštní kapitola bude věnována kariérovému poradenství jako nedílné součásti TP Člověk a svět práce. Aktuálnímu postavení absolventů na trhu práce a analýze přechodu absolventů škol na trh i do dalšího vzdělávání v České republice bude věnován závěr teoretické části.

Ve druhé části bude provedeno kvantitativní dotazníkové šetření, zda jsou žáci vybaveni ke vstupu do světa práce, zda dokáží provádět kariérové rozhodnutí na základě získaných znalostí a kompetencí. Jak uvádí Hlad'o (2012, s. 67) je kariérové rozhodování hledáním souladu mezi zájmy, schopnostmi, vlastnostmi a zdravotním stavem člověka, společenskými potřebami, obsahem a požadavky povolání.

Kvalitativní šetření bude realizováno formou polostrukturovaného rozhovoru s pracovníky Vojenské střední školy a Vyšší odborné školy Ministerstva obrany v Moravské Třebové, kteří jsou pověřováni začleňováním PT Člověk a svět práce do výuky. Na základě získaných informací ze šetření bude provedeno doporučení na zkvalitnění zařazování průřezového tématu do výuky.

TEORETICKÁ VÝCHODISKA

1 Cíl a metodika

Cílem práce je analýza implementace průřezového tématu Člověk a svět práce na vybrané střední odborné škole, která má zjistit, jestli je průřezové téma na dané škole realizováno, případně jakým způsobem a jakou formou. Zároveň bude zjištěno, jestli jsou žáci vybaveni znalostmi a kompetencemi pro úspěšné uplatnění na trhu práce a pro budování profesní kariéry. Na základě výsledků analýzy a dotazníkového šetření budou navržena doporučení na možná zlepšení stávajícího systému pro začleňování průřezového tématu do výuky.

Cíl práce bude naplněn analýzou současného začlenění průřezového tématu Člověk a svět práce do školského vzdělávacího vzdělávání na vybrané střední odborné škole. Bude provedena rešerše legislativy v oblasti průřezového tématu ve vzdělávacím systému rezortu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Dále bude provedeno kvantitativní dotazníkové šetření mezi žáky vyšších ročníků vybrané střední odborné školy zaměřené na jejich znalosti a kompetence v oblasti Člověk a svět práce. Zároveň bude provedeno kvalitativní šetření - polostrukturovaný rozhovor s vybranými zaměstnanci školy zaměřený na systém a fungování začleňování tématu Člověk a svět práce do výuky. Na základě analýzy a výsledků z kvantitativního i kvalitativního šetření budou navržena doporučení pro zkvalitnění stávajícího systému průřezového tématu Člověk a svět práce na vybrané střední odborné škole.

2 Průřezové téma Člověk a svět práce v kurikulárním systému

2.1 Kurikulární dokumenty

Základní dokumenty, které měly vliv na současnou podobu vzdělávacího obsahu vznikaly v období před vstupem České republiky do Evropské unie. V tomto období byla vytvořena na Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT) Koncepce vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v České republice, která byla schválena v květnu 1999. Tupý (2018, s. 54) uvádí, že tento dokument se stal předzvěstí nejpodstatnějších změn v oblasti vzdělávání. Text vycházel z Programového prohlášení vlády z roku 1998 a konkretizoval záměry a cíle vzdělávání. Jedním z cílů byly i změny v pojetí a obsahu vzdělávání i charakteru školy, které vymezovaly Rámcové vzdělávací programy. Úroveň RVP byla stanovena jako obecná, přičemž se již přepokládal vznik ŠVP, který školám poskytne v rámci zaměření, obsahu i organizace vlastní autonomii. Vícestupňové kurikulum pak bylo blíže vyspecifikováno v dokumentu České vzdělávání a Evropa: strategie rozvoje lidských zdrojů v České republice vytvořený při vstupu do Evropské unie. Dokument je tzv. Zelenou knihou a měl zohlednit důsledky a budoucnost českého vzdělávání. Nejdůležitější koncepční dokument určující vývoj vzdělávací soustavy ve střednědobém horizontu je Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha, který byl schválen na zasedání vlády České republiky dne 7. února 2001. „MŠMT bylo uloženo realizovat Národní program prostřednictvím Dlouhodobých záměrů vzdělávání a rozvoje výchovně vzdělávací soustavy České republiky (dále jen Dlouhodobý záměr ČR) a o výsledcích informovat ve výročních zprávách MŠMT“ (Tupý 2018, s. 59). Dlouhodobý záměr z roku 2002 stanovil přípravu RVP pro jednotlivé stupně vzdělání a vytvoření sítě pilotních škol.

Zavedením dvojstupňového kurikula bylo obsahem tzv. školské reformy, které začalo v roce 2005, schválením zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Přípravou RVP pro střední odborné vzdělávání byl pověřen Národní ústav odborného vzdělávání. RVP pro střední odborné vzdělávání byly vydávány MŠMT postupně v šesti vlnách v období od roku 2007 do roku 2012. Pro každý obor vzdělání, který je uveden v Nařízení vlády o soustavě oborů, je zpracován samostatný RVP. Na úrovni RVP pro střední odborné

vzdělávání jsou stanovena tzv. průřezová témata, jedním z nich je i průřezové téma Člověk a svět práce.

2.2 Strategie vzdělávací politiky

Jedním z implementačních dokumentů Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020 je Dlouhodobý záměr ČR, který se zpracovává v souladu se zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, který je vyhodnocován po čtyřech letech, a to před přípravou nového dlouhodobého záměru. Dlouhodobý záměr je připravován pro celý systém regionálního školství, určuje rámec dlouhodobých záměrů krajů, sjednocuje přístup státu a jednotlivých krajů zejména v oblasti nastavení parametrů vzdělávací soustavy a cílů vzdělávací politiky ČR (Dlouhodobé záměry, MŠMT ČR, 2019). Pro oblast Člověk a svět práce je v Dlouhodobém záměru ČR na období 2015-2020 přímo opatření B 4.7, které uvádí: „*Podporovat spolupráci ZŠ se SŠ a zaměstnavateli při realizaci praktické výuky ve vzdělávací oblasti Člověk a svět práce*“ (Dlouhodobý záměr 2015 – 2020, MŠMT ČR, 2019). V novele školského zákona platné od 1. 9. 2017 se ředitelům středních škol uložila povinnost spolupracovat se zaměstnavateli. Vznikl projekt POSPOLU k podpoře systémové spolupráce, který využívá prvky duálního vzdělávání. Bylo podpořeno partnerství škol a zaměstnavatelů v projektech Podpora krajského akčního plánování (P-KAP), Implementace krajského akčního plánování (IKAP) a Místní akční plánování (MAP, MAP II).

2.3 Priority dalšího vývoje středního vzdělávání

V červenci 2019 byl schválen Dlouhodobý záměr ČR na období 2019 – 2023. Dokument respektuje Programové prohlášení vlády, Strategický rámec Česká republika 2030 a bude současně i implementačním dokumentem nové Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030+. Mezi prioritní cíle středního vzdělávání patří i zvýšení zapojení zaměstnavatelů a věcně příslušných rezortů, podporovat zavádění prvků duálního vzdělávání, bod D.3 Zvýšit zapojení zaměstnavatelů a věcně příslušných rezortů. Ve vztahu na požadavky trhu práce a vzhledem k lepšímu uplatnění absolventů na trhu práce budou provedeny revize RVP

jejichž součástí bude propojení s kvalifikacemi v Národní soustavě kvalifikací (dále jen NSK).

2.4 Rámcový vzdělávací program středního odborného vzdělávání

Podle § 4 odst. 3 zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) jsou rámcové vzdělávací programy pro obory vzdělání ve školách v působnosti Ministerstva obrany, vydávány po projednání s MŠMT (MŠMT ČR, 2019). Ministerstvem obrany byl vypracován RVP pro obor vzdělání 78-42-M/07 Vojenské lyceum v roce 2014, ke schválení ministrem obrany došlo dne 10. 6. 2014 v č. j. 85-4/2014. Rozhodnutím o zápisu vzdělání bylo učiněno MŠMT dne 14. 10. 2014 čj. MSMT-34903/2014.

RVP pro obor vzdělání Vojenské lyceum má tyto hlavní části (RVP MO ČR, 2014):

- cíle středního odborného vzdělání,
- kompetence absolventa,
- uplatnění absolventa,
- organizace vzdělávání,
- kurikulární rámce pro jednotlivé oblasti vzdělávání,
- rámcové rozvržení obsahu vzdělání,
- průřezová témata,
- zásady tvorby školního vzdělávacího programu,
- základní podmínky uskutečňování vzdělávacího programu,
- vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků mimořádně nadaných.

2.5 Kompetence a průřezová témata

Úroveň získaných kompetencí společně s poznatky nabytými při realizaci průřezových témat hrají rozhodující roli v plynulém přechodu absolventů na trh práce.

Vstup člověka do světa práce obecně závisí na schopnostech všeobecných i speciálních, na úrovni všeobecného a odborného vzdělání, na fyzické zdatnosti, na hodnotové a profesní orientaci, na zájmech, na motivaci k výběru povolání, na etickém rozvoji, na připravenosti uskutečňovat kariérní volby.

2.5.1 Kompetence

Průcha, Walterová a Mareš (2009, s. 129) definují kompetence jako schopnost, dovednost, způsobilost úspěšně realizovat nějaké činnosti, řešit určité úkoly zejména pak v pracovních a životních situacích. Veteška, Tureckiová (2008, s. 25) uvádí, že kompetence umožňují osobní rozvoj a naplnění životních aspirací.

Základním evropským dokumentem týkajících se klíčových kompetencí je Doporučení Rady o klíčových kompetencích pro celoživotní učení z prosince 2006 a i jeho aktualizovaná verze z ledna 2018. Tento dokument podtrhuje, že zaměření na rozvoj klíčových dovedností je úzce spjatý s udržitelným rozvojem. V doporučení je popsáno osm klíčových kompetencí pro celoživotní učení na co by se členské státy měly ve vzdělání zaměřit. Na základě doporučení byly klíčové kompetence zpracovány MŠMT do RVP. Jak uvádí Kašparová a kol. (2007, s. 50) jsou RVP zvláště vyčleněny požadavky na rozvíjení klíčových kompetencí, které jsou široce využitelné, jak v osobním, tak v pracovním životě člověka. Vymezení jednotlivých klíčových kompetencí v RVP představuje skupinu znalostí, schopností, dovedností a postojů, které přesahují konkrétní oborové znalosti.

V RVP středního vzdělávání se kompetence formálně dělí na (RVP MO ČR, 2014):

- klíčové – rozvíjejí obecné předpoklady, jsou univerzálně použitelné v různých situacích,
- odborné – vztahují se přímo k oboru vzdělání, odvíjí se od kvalifikačních požadavků na výkon pracovních činností daného povolání.

Uvedené kompetence neexistují samostatně, ale vzájemně se prolínají, společně vytvářejí způsobilosti pro život a výkon povolání.

2.5.2 Průřezová témata

Průřezová témata jsou obsahy vzdělávání, které by měly prostupovat celým školním kurikulem, protože jsou nejen společensky významné, ale i významné pro žáky. PT mají za úkol připravit žáky na život v 21. století (Szebestová, Bezchlebová a kol. 2012, s. 5).

V RVP pro střední vzdělávání jsou stanovena čtyři PT (RVP MO ČR, 2014):

- Občan v demokratické společnosti.
- Člověk a životní prostředí.
- Člověk a svět práce.
- Informační a komunikační technologie.

Průřezová témata mají výchovný charakter, podílejí se na formování postojů a způsobů jednání, na hodnotovou orientaci, na rozvoji žádoucích návyků a dovedností, zaměřují se na osobní rozvoj žáků a napomáhají k objasnění souvislostí mezi fakty a jevy. Průřezová témata poskytují žákům prostor pro individuální rozvoj pro spolupráci a komunikaci. Umožňují žákům získávání zkušeností, které mohou uplatnit v životě.

Průřezové téma Člověk a svět práce má v rámci kurikula středního odborného vzdělávání doplňovat dovednosti pro úspěšné uplatnění na pracovním trhu i v životě (Szebestová, Bezchlebová a kol. 2012, s. 55).

Z hlediska obsahových celků je PT Člověk a svět práce v RVP středních škol rozděleno na (RVP MO ČR, 2014):

- hlavní oblasti světa práce, kde se objasňují charakteristické znaky práce jako je např. náplň pracovní činnosti pro dané povolání, pracoviště a kategorie prací, pracovní podmínky, druhy pracovních prostředků, mzda, způsoby odměňování, pracovní doba, možnosti rozvíjení kariéry, s ohledem možné alternativy uplatnění po absolvování příslušného oboru vzdělání, možnosti vyššího a vysokoškolského studia, vztah k zájmům, studijním výsledkům, schopnostem, vlastnostem a zdravotním předpokladům žáků,
- trh práce, kde se vysvětlují zákonitosti na trhu práce, nabídka práce, poptávka po práci, nezaměstnanost, všeobecné vývojové trendy, požadavky zaměstnavatelů,
- soustava školního vzdělávání v ČR, kde se vysvětlují návaznosti jednotlivých druhů vzdělávání po absolvování střední školy, je zdůrazňován význam dalšího profesního vzdělávání, rekvalifikací s ohledem na nutnost kontinuálního celoživotního učení, probírají se také alternativy studia v zahraničí,

- informace jako kritéria rozhodování o další profesní a vzdělávací dráze, kde se učí vyhledávání a posuzování informací o povoláních, o vzdělávací nabídce a nabídce zaměstnání i poptávce na trhu práce,
- písemná i verbální sebe prezentace při vstupu na trh práce, kde se procvičují základní pravidla pro sestavování žádostí o zaměstnání, formy odpovědí na inzeráty, psaní profesních životopisů a motivačních dopisů, způsoby jednání s potencionálním zaměstnavatelem, provádí se nácvik na přijímací pohovory a výběrová řízení,
- zákoník práce, kde se probírají základní aspekty při vstupu na trh práce např. pracovní poměr, pracovní smlouva, práva a povinnosti zaměstnance a zaměstnavatele, složky a výpočet mzdy, možnosti zaměstnání v zahraničí,
- soukromé podnikání, podstata a formy podnikání, kde se vysvětluje podstata podnikání a formy podnikání, rozdíly mezi podnikáním a zaměstnaneckým poměrem, výhody a rizika podnikání, aktivity, s nimiž je třeba při podnikání počítat, základní orientace v živnostenském zákoně a obchodním zákoníku,
- podpora státu ve sféře zaměstnanosti, kde se představují poradenské a zprostředkovatelské služby v oblasti povolání a hledání zaměstnání a rekvalifikací, poskytování podpory nezaměstnaným,
- práce s informačními médii při vyhledávání pracovních příležitostí.

Jednotlivé obsahové celky jsou začleňovány do odpovídajících vyučovacích předmětů (odborných i všeobecně vzdělávacích), které vychází z profilu absolventa ve ŠVP a z kurikulárních rámců v RVP, opírají se o současné trendy pedagogiky a oborové didaktiky (Kašparová a kol. 2012, s. 48).

2.5.3 Aplikace průřezového tématu Člověk a svět práce

Průřezové téma Člověk a svět práce prochází celým výchovně vzdělávacím procesem a má odpovídat charakteru jednotlivých předmětů. PT ovšem nemusí být vždy podloženo jen učivem, ale opírá se o zvolené výukové metody a celkové vedení např. praxe nebo odborného výcviku. Jak uvádí Kašparová a kol. (2007, s. 56) mají žáci, kteří se připravují na středních odborných školách svá rozhodnutí o profesní orientaci již za sebou, a tak je důležité se zaměřit i na uplatnění absolventů příslušného směru a oboru vzdělání.

PT Člověk a svět práce může být realizováno (Kašparová a kol. 2012, s. 77):

- ve vyučovacích předmětech, rozšířením některých prvků učiva,
- v samostatném vyučovacím předmětu nebo učebním modulu,
- v nadpředmětových aktivitách, volbou vyučovacích forem a metod např. žákovské projekty, besedy, exkurze, projektové dny,
- v mimoškolních aktivitách např. aktivity pro žáky základních, mateřských škol, dobrovolnictví, soutěže, reprezentace na veřejnosti.

Vhodné je všechny uvedené způsoby aplikace kombinovat. Obsah PT musí být aplikován alespoň jednou za dobu vzdělávacího cyklu. Podle Szebestové, Bezchlebové a kol. (2012, s. 6) má být začleňování PT do školního kurikula přirozené a smysluplné, a to s ohledem ve vztahu k učivu předmětu. Výuka PT Člověk a svět práce je rozsáhlé, proto je doporučeno PT rozložit do všech ročníků přípravy. Rozsah a rozložení aplikace PT je v kompetenci managementu školy. Informace o začlenění PT je zpracováno do učební osnovy, do části nazvané Přínos předmětu k rozvoji klíčových kompetencí a aplikaci průřezových témat.

Průřezové téma Člověk a svět práce přispívá k naplňování cílů vzdělání především v oblasti rozvoje těchto obecných kompetencí (RVP MO ČR, 2014):

- identifikace a formulace vlastních priorit,
- práce s informacemi, vyhledávání, vyhodnocování a využívání informací,
- odpovědného rozhodování na základě získaných informací,
- verbální komunikace při důležitých jednáních,
- písemného vyjadřování při úřední korespondenci.

Jak uvádí Trhlíková (2018, s. 6) je profesní a vzdělávací dráha stále komplikovanější, přechod mezi vzděláním a profesním uplatněním představuje zásadní životní fázi, pro mladého člověka je výrazem ekonomického osamostatnění a jeho zařazení na pracovní trh. Hlavním cílem PT Člověk a svět práce je vybavit žáky znalostmi a kompetencemi, které je povedou k porozumění světu práce, k odpovědnosti za vlastní život a jeho naplnění, k uvědomění si svých silných a slabých stránek, k ocenění významu vzdělání a odborné kvalifikace, k samostatnému posuzování alternativ profesního uplatnění či dalšího vzdělávání, k základní znalosti právních norem, k využívání služeb zaměstnanosti a k pružné reakci na nově vznikající pracovní příležitosti.

2.5.4 Vztah mezi klíčovými kompetencemi a průřezovým tématem

PT Člověk a svět práce napomáhá k naplňování cílů vzdělávání a rozvoji klíčových kompetencí v závislosti na použitých výukových metodách. Klíčové kompetence, učivo, PT a výukové metody jsou vzájemně provázány. Pomocí klíčových kompetencí je v RVP popsáno, co lze od žáka očekávat, jak by se měl projevoval a jaké činnosti je schopen vykonávat. „Klíčové kompetence představují přenosný a univerzálně použitelný soubor vědomostí, dovedností a postojů, které potřebuje každý jedinec pro své osobní naplnění a rozvoj pro zapojení do společnosti a osobní rozvoj“ (Veteška, Tureckiová, 2008, s. 60). Klíčové kompetence se ve výuce neváží na konkrétní vyučovací předměty, rozvíjí se v teoretickém, praktickém vyučování, ale i prostřednictvím mimoškolních a mimotřídních aktivit. V připravovaném dokumentu Strategie vzdělávací politiky do roku 2030+ je kladen důraz na získávání dovedností a znalostí pro život a na osvojování klíčových kompetencí a gramotností pro adaptaci žáků v rychle měnícím se světě. Rychlost změn má stále rostoucí tendenci. V dnešní době už nelze předem odhadnout jaké nároky budou na žáky kladeny například za několik let. Klíčové kompetence z pohledu budoucích zaměstnavatelů proto představují základní prvky vzdělání, na něž se navazují konkrétní specializace.

V RVP středního odborného vzdělávání klíčové kompetence tvoří (RVP MO, 2014):

- kompetence k učení,
- kompetence k řešení problémů,
- komunikativní kompetence,
- personální a sociální kompetence,
- kompetence k pracovnímu uplatnění a k podnikatelským aktivitám,
- občanské kompetence a kulturní povědomí,
- matematické kompetence,
- kompetence využívat prostředky informačních a komunikačních technologií a pracovat s informacemi.

Podle Kašparové a kol. (2012, s. 73) má na rozvoj klíčových kompetencí u žáků vliv celkové pojetí výchovy a vzdělávání ve škole, přístup pedagogů k výuce i k žákům, otevřenost školního klimatu vůči žákům i veřejnosti apod.

Aplikace PT společně s rozvojem klíčových kompetencí se významnou měrou podílejí na zaměstnatelnosti jedince.

2.6 Kariérové poradenství

Průcha, Walterová a Mareš (2009, s. 129) označují kariérové poradenství jako systém poradenských služeb, jejichž cílem je pomáhat jednotlivcům po celou dobu života při rozhodování a otázkách, vzdělání, profesní přípravy, volby zaměstnání a rozvoji kariéry. Tyto služby jsou poskytovány ve školách, v rámci poradenských institucí MŠMT a v rámci rezortu ministerstva práce a sociálních věcí.

Kariérové poradenství charakterizuje Evropská síť politik celoživotního poradenství jako *„Interakce mezi kariérovým poradcem a jednotlivcem. Individuální nebo skupinový proces poradenství ve vzdělávání, zaměstnání a v rozhodování při přechodech a také při zvládání reakcí na změny po celou dobu života s důrazem na posilování sebeuvědomění, porozumění a usnadňování směřování k uspokojujícímu a smysluplnému životu a zaměstnání“* (ELGPN, 2015, s. 11).

Vendel (2006, s. 12) definuje kariérové poradenství s ohledem na měnící se svět práce, jako odbornou pomoc lidem pro budování kariéry a podporu při rozhodování v průběhu celého života.

V České republice je kariérové poradenství poskytováno v rámci dvou rezortů, a to Ministerstvem školství mládeže a tělovýchovy a Ministerstvem práce a sociálních věcí, jejichž cílovými skupinami v oblasti služeb kariérového poradenství jsou žáci a studenti různých stupňů a typů škol a dále uchazeči o zaměstnání evidovaní na úřadu práce (Knotová a kol., 2014, s 162). Poradenský systém v rezortu školství je orientován na poradenství žákům a rodičům při rozhodování o dalším vzdělání, profesní orientaci a na přípravu ke vstupu na trh práce (Hlad'o, 2012, s. 27).

2.6.1 Kariévní kompetence

K profesionalizaci kariérového poradenství byly navrženy tyto kariévní kompetence (Hašková, Vaculík, 2016, s. 89):

- sebepoznání a pozitivní sebepojetí zahrnuje povědomí o vlastních znalostech, dovednostech a kompetencích, hodnotách, dosavadních úspěších i představu

ideálního budoucího života a současně vytvoření, udržení a komunikaci pozitivního sebepojetí, které umožňuje rozvoj vlastního potenciálu a využívání kariérních příležitostí,

- pozitivní interakce s ostatními a networking odkazuje k sebevědomému a efektivnímu jednání s druhými a k vytváření pozitivních vztahů, které jsou důležité pro vlastní kariérní dráhu, včetně zaměstnavatelů, širších sítí i online prostoru,
- reagování na změny a růst v průběhu života včetně udržování rovnováhy mezi osobními, vzdělávacími a pracovními rolemi s cílem dosáhnout well-being (work-life balance),
- zapojení a pozitivní přístup k celoživotnímu učení včetně porozumění jeho přínosům,
- efektivní zpracovávání kariérních informací, tedy kompetence najít, vyhodnotit a využít informace pro nalezení, vytvoření nebo udržení práce;
- kariérní rozhodování zahrnuje kompetenci konstruktivní, optimistická a sebevědomá kariérní rozhodnutí s využitím vlastních předchozích zkušeností,
- aktivní řízení vlastní kariéry, včetně převzetí zodpovědnosti za proces řízení kariéry, uplatňování kompetencí pro nalezení, vytvoření nebo udržení pracovního místa, kreativita a inovativnost v přístupu k vlastní kariéře, vědomí vlastních stereotypů ohledně budování kariéry a snaha o jejich eliminaci,
- porozumění roli jednotlivce ve společnosti a širším souvislostem mezi prací jedince, komunitou, národní a globální společností a jejich vzájemnými vlivy.

2.6.2 Kariérové poradenství na školách

Kariérové služby ve školách a školských poradenských zařízeních jsou definovány ve Vyhlášce č. 72/2005 Sb., kde se v § 7 odst. 2 písm. c) uvádí: „*Ve škole jsou zajišťovány poradenské služby v rozsahu odpovídajícím počtu žáků školy zaměřené na kariérové poradenství integrující vzdělávací, informační a poradenskou podporu vhodné volbě vzdělávací cesty a pozdějšímu profesnímu uplatnění*“. Ředitel základní, střední a vyšší odborné školy zabezpečuje poskytování poradenských služeb pomocí školního poradenského pracoviště. Personálně je zpravidla zabezpečováno výchovným poradcem a školním metodikem prevence, kteří spolupracují zejména s třídními

učiteli, vychovateli. Poskytování poradenských služeb může být zajišťováno i školním psychologem nebo školním speciálním pedagogem. Poskytované služby školního poradenského pracoviště jsou bezplatné, zaměřují se na prevenci rizikového chování, prevenci školní úspěšnosti, poradenskou a informační podporu při volbě vzdělávací dráhy i při volbě profesního uplatnění. Podoba kariérového poradenství se na jednotlivých školách liší.

2.6.3 Výchovný poradce

Kariérové poradenství je součástí náplně práce výchovných poradců na všech typech škol, jeho úkolem jsou poradenské a informační činnosti při rozhodování o další profesní a vzdělávací dráze (Hlad'o, 2012, s. 29).

Činnosti výchovného poradce jsou definovány v Příloze 3 vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování služeb ve školách a školských poradenských zařízeních takto (Vyhláška, 2005, s. 499-500):

- 1) Kariérové poradenství a poradenská pomoc při rozhodování o další vzdělávací a profesní cestě žáků, tj. zejména:
 - a) Koordinace mezi hlavními oblastmi kariérového poradenství – kariérovým vzděláváním a diagnosticko-poradenskými činnostmi zaměřenými k volbě vzdělávací cesty žáka.
 - b) Základní skupinová šetření k volbě povolání, administraci, zpracování a interpretaci zájmových dotazníků v rámci vlastní odborné kompetence a analýzy preferencí v oblasti volby povolání žáků.
 - c) Individuální šetření k volbě povolání a individuální poradenství v této oblasti (ve spolupráci s třídním učitelem).
 - d) Poradenství zákonným zástupcům s ohledem na očekávání a předpoklady žáků (ve spolupráci s třídním učitelem).
 - e) Spolupráce se školskými poradenskými zařízeními (poradna, centrum) a středisky výchovné péče při zajišťování poradenských služeb přesahujících kompetence školy.

f) Zajišťování skupinových návštěv žáků školy v informačních poradenských střediscích úřadů práce a poskytování informací žákům a zákonným zástupcům o možnosti individuálního využití informačních služeb těchto středisek.

2) Vyhledávání a orientační šetření žáků, jejichž vývoj a vzdělávání vyžadují zvláštní pozornost a příprava návrhů na další péči o tyto žáky.

3) Zajišťování nebo zprostředkování diagnostiky speciálních vzdělávacích potřeb (vstupní a průběžné) a intervenčních činností pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

4) Příprava podmínek pro integraci žáků se zdravotním postižením ve škole, koordinace poskytování poradenských služeb těmto žákům školou a školskými poradenskými zařízeními a koordinace vzdělávacích opatření u těchto žáků.

5) Poskytování služeb kariérového poradenství žákům/cizincům se zřetelem k jejich speciálním vzdělávacím potřebám.

2.6.4 Krajský akční plán rozvoje vzdělávání

Krajský akční plán rozvoje vzdělávání (dále jen KAP) je zpracováván ve spolupráci s partnery v území a ve spolupráci s projektem Podpora krajského akčního plánování (dále jen P-KAP). KAP je především zaměřen na ty oblasti vzdělávání, které se přímo dotýkají regionálního trhu práce a inovací. Na základě KAP si školy vypracovávají svůj Školní akční plán (dále jen ŠAP). Při akčním plánování je věnována pozornost tzv. oblastem intervencí, které jsou podporovány Operačním programem Výzkum, vývoj a vzdělávání, který je v gesci MŠMT.

Ke klíčovým tématům v oblasti intervencí patří (NÚV, 2020):

- Podpora kompetencí k podnikavosti, iniciativě a kreativitě.
- Podpora polytechnického vzdělávání (přírodovědné, technické a environmentální vzdělávání).
- Podpora odborného vzdělávání a spolupráce škol se zaměstnavateli.
- Rozvoj kariérového poradenství včetně prevence předčasných odchodů ze vzdělávání.
- Rozvoj škol jako center celoživotního učení.

- Podpora inkluze.
- Infrastruktura SŠ a VOŠ (oblast podpory přírodovědného a technického vzdělávání, podpora center odborného vzdělávání, podpora cizích jazyků, konektivity škol a digitálních kompetencí, sociální inkluze, celoživotního vzdělávání, zájmového a neformálního vzdělávání).

Projekt P-KAP je zaměřen na podporu vzdělávání na středních a vyšších odborných školách. P-KAP řídí MŠMT, nositelem metodické podpory je od 1. 1. 2020 nově vytvořený Národní pedagogický institut ČR, do 31. 12. 2019 jím byl Národní ústav pro vzdělávání. Projekt byl zahájen v roce 2016, potrvá do r. 2021 a je financován z Evropských strukturálních a investičních fondů.

V oblasti intervence Rozvoj kariérového poradenství je poskytována podpora škol při realizaci i tvorbě školního poradenského plánu, který má být zaměřen na kariérové vzdělávání, využívání kariérových informací a individuální poradenství. V rámci rozvoje P-KAP je možné podpořit samostatnou roli kariérového poradce na škole a pomoci zajistit vhodné prostory pro poskytování služeb i dostačující technické zajištění. Metodické vedení projektu P-KAP směřuje svoji podporu na komplexní působení kariérového poradenství zapojením všech pedagogických pracovníků na škole tak, aby praktická využitelnost předávaných poznatků byla zřetelná při výuce napříč předměty. Poskytování kariérového poradenství je na školách rozdílné, např. pro odborné školy bude vždy důležité rozvíjet spolupráci se zaměstnavateli.

V rámci Operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání jsou rovněž realizovány projekty, Výzva č. 02_18_063 Šablony II – mimo hlavní město Praha a Výzva č. 02_18_064 Šablony II – hlavní město Praha. Mezi hlavní cíle Šablony II patří např. propojení teoretické výuky s praxí, zapojení odborníků do výuky, výuka cizích jazyků metodou CLIL, rozvoj dovedností v ICT, podpora osobnostně profesního rozvoje pedagogů, spolupráce s rodiči a veřejností.

2.7 Adolescence

Podle Marie Vágnerové (2000, s. 253) je období adolescence druhou fází dlouhého úseku dospívání, trvá přibližně od 15 do 20 let s určitou individuální variabilitou. V tomto časovém období dochází k proměně biologické, mění se osobnost dospívajícího i jeho

sociální pozice. Období adolescence ohraničují dva důležité mezníky, první je ukončení povinné školní docházky a druhý je dovršení přípravného profesního období, které je spojeno s ukončením střední školy a nástupem do zaměstnání či pokračováním v dalším vzdělávání. Hranicí tohoto období je ekonomická samostatnost.

Vágnerová (2000, s. 296) zmiňuje, že v období adolescence si jedinec dotváří postoje a obecné strategie chování ve vztahu k výkonu i vlastní sociální pozici. V adolescentním období se dovršuje rozvoj identity dospívajícího.

Podle Říčana (2006, s. 217) mít vlastní identitu znamená *„znát odpověď na otázku, kdo jsem, znát sám sebe, rozumět svým citům, vědět kam patřím, kam směřuji, čemu doopravdy věřím, v čem je smysl mého života. Znamená to jistotu sebou samým, zodpovědnost za své činy, realistické sebevědomí, znalost svých možností a mezí. Znamená to být pevně zakotven v tradici a podílet se aktivně na tvorbě budoucnosti, osobní i společenské.“*

V průběhu adolescence se s přibližováním dosažení role dospělého mění i sociální role adolescenta. Na úrovni rodiny se zbavuje role dítěte, další proměnou prochází i role směřující k profesnímu uplatnění. Adolescent si uvědomuje své budoucí sociální zařazení, které pokračuje v souvislosti s nástupem do zaměstnání či volbou dalšího studia. Sociálně profesní role je ovlivněna rodinou i školským zařízením, jejím sociálním postavením a působením jejího hodnotového systému (Vágnerová, 2000, s. 279).

2.8 Postavení absolventů středních odborných škol na trhu práce

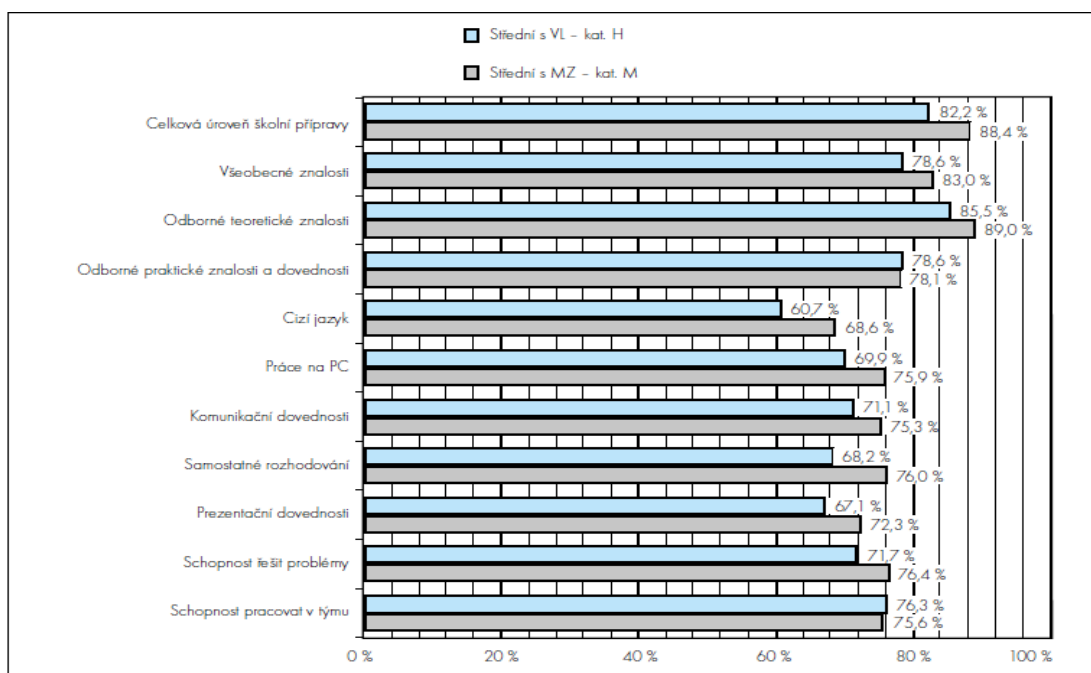
Jak uvádí Trhlíková (2018, s.7) má přechod ze školy do zaměstnání vliv na řadu faktorů, ke kterým patří kromě ekonomických předpokladů i školská soustava, sociální politika a charakteristiky trhu práce“.

Střední odborné maturitní vzdělání plní souběžně jak roli přípravy pro přímý vstup na trh práce, tak roli přípravy na studium na vysoké škole. Důležitou součástí pro úspěšný vstup absolventů do praxe nebo pro pokračování ve studiu, je úroveň získaných kompetencí. Tyto kompetence jsou široce využitelné a jejich zvládnutí zvyšuje flexibilitu absolventů, umožňuje reagovat na vývoj profesních požadavků a přizpůsobit se změnám v poptávce zaměstnavatelů (Trhlíková, 2018, s. 13-14).

Národní ústav pro vzdělávání spravuje a aktualizuje Informační systém o uplatnění absolventů škol na trhu práce (ISA+), dostupný na webových stránkách www.infoabsolvent.cz. Významnou součástí realizovaných průzkumů, je i hodnocení úrovně získaných kompetencí.

Graf č. 1 Hodnocení celkové úrovně školní přípravy na střední škole

Jednotlivé získané kompetence (v % odpovědí velmi dobře + spíše dobře, absolvované kategorie vzdělání)

Zdroj: Chamoutová, Kleňha, Koucký a kol., 2018

Šetření absolventů středních škol proběhlo v roce 2018 a zaměřilo se na mladé lidi po třech letech od ukončení střední školy. Lze shrnout, že jak vyučení, tak absolventi maturitních oborů hodnotí sledované kompetence převážně pozitivně, nejlépe jsou přitom hodnoceny odborné teoretické znalosti (85,5 % a 89,0 %) a všeobecné znalosti (78,6 % a 83,0 %). Slabým místem školní přípravy zůstává úroveň cizího jazyka. Ve srovnání s absolventy maturitních oborů je u vyučených mírně slabší hodnocení téměř u všech „měkkých“ kompetencí. Schopnost práce na PC hodnotí pozitivně tři čtvrtiny absolventů maturitních oborů (75,9 %), u vyučených je hodnocení slabší (69,9 %) (Chamoutová, Kleňha, Koucký a kol., 2019, s. 18).

Aktuálně se české ekonomice daří, mladí lidé mají z pohledu uplatnitelnosti na trhu práce v mnohem lepší pozici, než měli žáci v době promítnutí důsledků hospodářské krize na pracovní trh. V současnosti si absolventi některých oborů mohou mnohdy vybírat, se kterým zaměstnavatelem podepíší smlouvu. Stále ale platí, že velkou šanci najít si dobře placené místo a určitou jistotu do budoucna mají především kvalifikovaní mladí lidé ochotní učit se novým věcem, kteří mají schopnost teoretické znalosti aplikovat v praxi. Z pohledu zaměstnavatelů nabývá na důležitosti schopnost samostatně pracovat a na řadě pozic začíná hrát klíčovou roli i kreativita (Chamoutová, Vojtěch, 2019, s. 34).

2.8.1 Vývoj na trhu práce

Trh práce zaznamenal v průběhu desetiletí poměrně dramatický vývoj. S příchodem hospodářské krize nastaly obrovské potíže s hledáním zaměstnání pro mladé lidi. Tento jev byl zřetelný v celé Evropské unii. Situace se začala obracet k lepšímu po roce 2012. V současnosti došla situace v některých členských státech včetně České republiky do opačného extrému, nedostatek mladých lidí (absolventů škol) brzdí expanzi některých podniků a další podniky se obávají, že nebudou schopné pokrýt ani pracovní místa po odchodu starších pracovníků do důchodu (Chamoutová, Vojtěch, 2019, s. 42).

Tabulka č. 1 Míra nezaměstnanosti "čerstvých studentů"

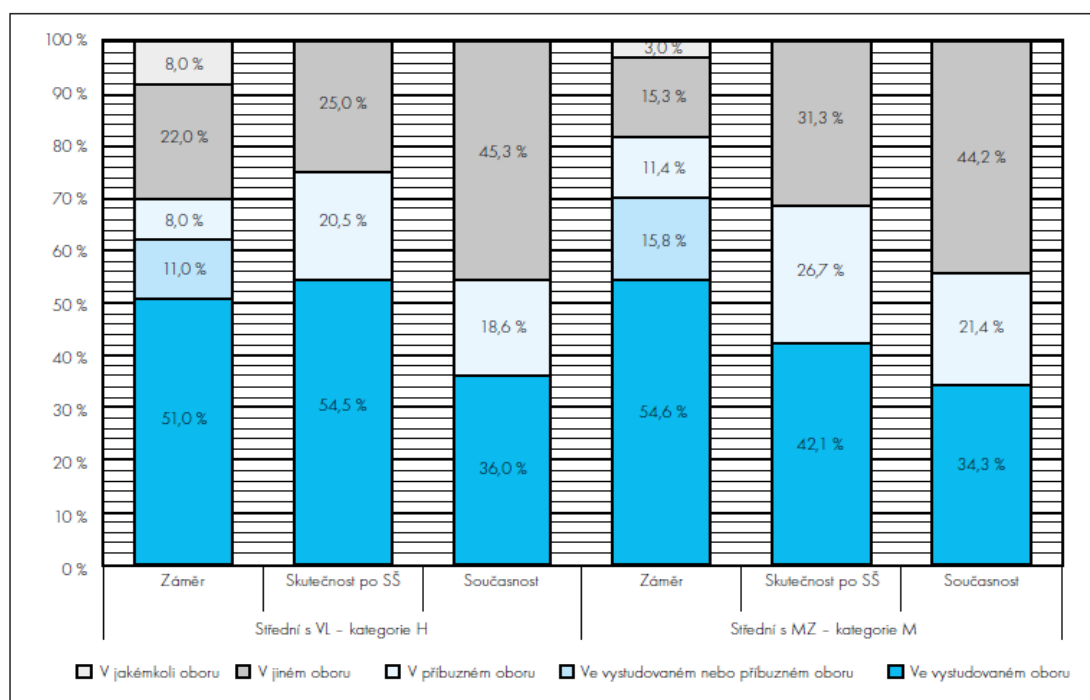
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Střední s VL – kat. E	12,7%	25,3%	32,1%	31,3%	29,2%	35,6%	26,0%	21,7%	16,0%	12,9%	8,7%
Střední s VL – kat. H	6,2%	12,0%	17,7%	17,1%	15,1%	26,2%	16,5%	12,6%	9,1%	6,2%	4,4%
Střední s MZ a odb. výcv. – LO	7,5%	10,5%	17,0%	16,0%	12,4%	19,3%	14,2%	13,2%	10,6%	6,3%	4,6%
Nástavbové st. – kat. L5	8,0%	13,1%	21,7%	20,6%	17,6%	29,6%	29,6%	15,2%	10,6%	8,9%	5,3%
Střední s MZ – kat. M	5,7%	7,8%	10,6%	11,4%	9,0%	14,8%	14,8%	9,6%	7,5%	5,2%	3,7%

Zdroj: Trhlíková, 2018, s. 9

Jak uvádí Chamoutová, Kleňha, Koucký a kol. (2019, s. 64) je pro úspěšný přechod mladých lidí ze školy na trh práce velmi důležité, zda mají správnou kvalifikaci, odbornost, kterou trh práce aktuálně potřebuje, protože jako absolventi mají jen málo pracovních zkušeností. Uplatnění v oboru, který vystudovali, jim umožňuje aplikovat část znalostí a dovedností absorbovaných ve škole a snáze nastartovat profesní kariéru.

V tomto směru je třeba věnovat zvýšenou pozornost kariérovému poradenství, které bude podporovat žáky k realizování informovaných rozhodnutí s ohledem na nabídky trhu práce. Jak ukazují studie, má volba oboru značný vliv na další průběh profesní a vzdělávací dráhy, na úspěšnost dokončení studia i na vstup do světa práce.

Graf č. 2 Plánované a reálné uplatnění absolventů v oboru (v % odpovědí)

Zdroj: Chamoutová, Kleňha, Koucký a kol., 2019

V grafu jsou uvedeny záměry a skutečnost uplatnění absolventů v oboru. Přímou v oboru se uplatnilo nižší procento jak z kategorie vyučených, tak z absolventů maturitních oborů a s odstupem 3 let od ukončení střední školy došlo k dalšímu odlivu mimo obor (Chamoutová, Kleňha, Koucký a kol., 2019, s. 27).

Šetření bylo provedeno v roce 2015 a 2018 a vyplynulo z něho, že absolventi maturitních oborů odcházejí pracovat mimo obor, podobně jako vyučení, nejčastěji z důvodu lepší nebo zajímavější nabídky práce v jiném oboru (64,4 % a 64,6 %). V kategorii vyučených jsou mezi důvody hledání práce mimo obor uváděny potíže se získáním práce ve svém oboru (44,4 % oproti 39,6 %). Odpověď, že v oboru nikdy pracovat nechtěli, je rovněž častější u vyučených (37,8 % oproti 27,6 %) (Chamoutová, Kleňha, Koucký a kol., 2019, s. 28).

3 PRAKTICKÁ VÝCHODISKA

Praktická část bakalářské práce je věnována charakteristice Vojenské střední školy a Vyšší odborné školy Ministerstva obrany v Moravské Třebové. Byl prostudován školní vzdělávací program studijního oboru Vojenské lyceum se zaměřením na aplikaci PT Člověk a svět práce v jednotlivých předmětech. Bylo provedeno dotazníkové šetření a rozhovor s vybranými pracovníky školy, který byl zaměřen na žáky posledních ročníků s cílem zjistit na jaké úrovni se škole daří realizovat průřezové téma. Na základě dotazníkového šetření a odpovědí výchovné poradkyně, třídní učitelky a personalistky jsou doporučena opatření, která mohou přispět ke zlepšení práce s průřezovým tématem na dané střední odborné škole.

3.1 Metodologie výzkumu

V první části byl proveden rozbor ŠVP oboru Vojenské lyceum (78-42-M/07) s cílem zjistit, jak je začleňováno PT Člověk a svět práce do výuky. Bylo provedeno kvantitativní šetření dotazníkovou formou, které se uskutečnilo mezi žáky čtvrtých ročníků. Celé znění dotazníku je uvedeno v příloze č. 1. Po dohodě s vedením školy jsem měla možnost předat dotazníky osobně při odpoledním zaměstnání, které bylo prvotně určeno pro prezentaci profesních poradců Rekrutačního střediska Armády České republiky. Cílem dotazníku bylo zjistit odpovědi na výzkumné otázky. Výsledky šetření byly analyzovány, graficky zpracovány a vyhodnoceny. Ve druhé části bylo použito kvalitativní šetření, které bylo provedeno formou polostrukturovaného rozhovoru s výchovnou poradkyní - členkou Školního poradenského pracoviště, personalistkou a třídní učitelkou. Celé znění položených otázek je v příloze č. 2. Rozhovor se skládal ze šesti položených otázek a proběhl v lednu 2020. Celý rozhovor byl zaznamenán na záznamové zařízení. Na základě výsledků šetření byla v závěru zpracována doporučení pro zlepšení.

3.2 Výzkumné otázky kvantitativního šetření

Hlavní výzkumná otázka:

Jak se podílí realizace výuky PT Člověk a svět práce na úrovni znalostí, kompetencí a pojetí sebehodnocení žáků?

Výzkumné otázky kvantitativního šetření:

1. Jaký význam mají osoby a zdroje, které ovlivnily kariérní volbu?
2. Jak žáci hodnotí své získané znalosti, schopnosti a dovednosti?
3. Jaká je připravenost (znalost) žáků na službu vojáka z povolání?
4. Jaký přehled mají žáci o uplatňování takzvaného statutu studenta?

V praktické části bakalářské práce bylo použito kvantitativní dotazníkové šetření. Byly dodrženy zásady a požadavky na konstrukci položek podle Chráska (2007, s. 169-170), jednotlivé položky byly jasné, srozumitelné, jednoznačné a zjišťovaly jen nezbytné údaje. Dotazník obsahoval jasné pokyny k jeho vyplnění, získané údaje byly řazeny tak, aby usnadnily třídění a zpracovávání.

V části kvalitativního šetření byl zvolen polostrukturovaný rozhovor, který podle Miovskeho (2006, s. 159-161) má mít připravenou kostru otázek, ale umožňuje měnit pořadí otázek a zároveň je možné pokládat doplňující otázky. Výzkumník má tedy podle čeho se orientovat, ale zároveň má možnost se doptávat na otázky vyplývající z rozhovoru, tím je zajištěna větší přesnost a výtěžnost.

3.3 Vojenská střední škola a Vyšší odborná škola Ministerstva obrany v Moravské Třebové

V prostoru školy bylo od 1. 9. 1935 Státní vojenské reformní reálné gymnázium, které mělo v předválečných letech kolem 700 žáků. Státní vojenské reálné gymnázium bylo výběrovou školou a připravovalo studenty k dalšímu studiu na vysokých školách technických oborů, ale zároveň studium poskytovalo základní brannou přípravu. Řada studentů se po vypuknutí 2. světové války zapojila do protifašistického odboje doma i v zahraničí. Po válce došlo k obnově areálu školy. Vznikla Vojenská škola Jana Žižky, která byla později přejmenována na Vojenské gymnázium Jana Žižky, takto působila až do roku 1996, kdy došlo k reorganizaci armády. V souvislosti s reorganizací armády byla zřízena Střední technická škola Ministerstva obrany. Od října 1997 nese škola i čestný název „Škola Čs. obce legionářské“ jako výraz ocenění spolupráce při výchově mladé generace. Udělením akreditace 1. 6. 2006 byl pozměněn název na Vojenská střední škola a vyšší odborná škola Ministerstva obrany v Moravské Třebové. Úkolem školy je příprava žáků na studium na vojenské vysoké škole nebo ke

službě na základních systemizovaných místech u jednotek Armády České republiky. Nedílnou součástí vzdělání je i vlastenecká, branná, společenská a občanská výchova. Zřizovatelem školy je Ministerstvo obrany (Ročenka MSMT 2018/19, s. 4 - 5).

3.4 Charakteristika školy

Vojenská střední škola a Vyšší odborná škola Ministerstva obrany v Moravské Třebové nabízí tyto obory vzdělání (VSMT, 2020):

- Vojenské lyceum (kód 78-42-M/07).
- Elektrotechnika (kód 26-41-M/01).
- Strojírenství (kód 23-41-M/01) v pobočce při střední škole v Sokolově.

Jedná se o čtyřleté obory vzdělání zakončené maturitní zkouškou, které jsou vyučovány v prezenční formě.

V dálkové tříleté formě studia nabízí obor Podnikání (kód 64-41-L/51), který je přednostně určen k doplnění vzdělání sloužících vojáků z povolání. Ve Vyšší odborné škole se vzdělávají studenti ve vzdělávacím programu Ochrana vojsk a obyvatelstva (kód 91-11-N/01), studium je určeno k získání vyššího odborného vzdělání a je zabezpečováno v úzké spolupráci s Univerzitou obrany v Brně.

V rámci celoživotního vzdělávání probíhají na škole kurzy výpočetní techniky pro začátečníky a pokročilé European Certification of Digital Literacy (dále jen ECDL) a rekvalifikační kurzy obsluha osobního počítače dle mezinárodně jednotného sylabu. ECDL představuje celosvětově rozšířený vzdělávací a certifikační koncept v oblasti digitálních technologií, který vychází z potřeb trhu práce a zaměřuje se na rozvoj přenositelných digitálních kompetencí (VSMT, 2020).

Škola má vlastní knihovnu, kinosál, střelnici, muzeum, školní jídelnu, hřiště s běžeckou dráhou, tenisové kurty, posilovnu, hřiště na plážový volejbal, výcvikovou požární věž a hospodářské budovy, které jsou využívány v rámci odborných předmětů (VSMT, 2020).

3.5 Specifika studijního oboru Vojenské lyceum

Cílem školního vzdělávacího programu je příprava žáků k dalšímu studiu technických oborů na vojenské škole nebo ke službě vojáka z povolání na základních systemizovaných místech technického zaměření u jednotek Armády České republiky, klade důraz na (RVP MO, 2020):

- všeobecnou a technickou přípravu podle potřeb ozbrojených sil České republiky při zachování standardu pro střední vzdělání s maturitní zkouškou,
- výchovu ke kázni, hrdosti, loajalitě, čestnosti, odvaze a obětavosti,
- rozvíjení schopností podřadit své zájmy zájmům celku,
- akceptaci určitých omezení individuální svobody,
- jazykové vzdělávání podle standardizační dohody NATO STANAG 6001,
- zvýšenou fyzickou připravenost žáků,
- vzhledem k charakteru vzdělávání je nezbytná splněná zdravotní způsobilost, která odpovídá požadavkům kladeným na zdravotní stav uchazečů o povolání do služebního poměru.

Škola je vedena jako internátní, žáci jsou přes školní týden ve škole, ubytování je zajištěno bezplatně v domově mládeže, na víkend odjíždějí žáci za svými rodinami. Žáci jsou nevojáci, ale již od začátku jsou do vojenského života vtaženi třeba jen tím, že se musejí vypořádat s vojenskou terminologií či organizací. Škola je vojenské zařízení, které má dvě roty (jedna rota se skládá ze dvou ročníků), jednotlivé třídy jsou pak četami. Každá četa má svého velitele – vojáka z povolání, který má roli vychovatele.

Absolvent oboru vzdělání Vojenské lyceum má základní vědomosti a dovednosti pro výkon činností v nejnižších hodnostních sborech na útvech pozemních sil, vzdušných sil i na útvech logistiky. Má velmi dobré uplatnění především na systemizovaných místech technicky zaměřených vojenských odborností např. strojník, ženista, operátor, mechanik. Uplatní se také na místech, kde se vyžaduje efektivní práce s prostředky informačních a komunikačních technologií, dodržování pravidel normalizace a standardizace, znalost dvou cizích jazyků, základní poznatky z práva, managementu a ekonomiky.

Absolvent, který se rozhodne pro službu vojáka z povolání přímo na útvarech Armády České republiky, musí splnit zákonné podmínky pro přijetí do služebního poměru (např. trestně bezúhonný, zdravotně způsobilý a politicky neangažovaný, složit vojenskou přísahu) a vykonat základní přípravu u Velitelství výcviku – Vojenské akademie Vyškov. Voják se povolává do služebního poměru na dobu určitou v trvání 2 až 20 let, jeho zařazení závisí na splněných kvalifikačních předpokladech, tj. dosaženém vzdělání. Určité pozici vždy odpovídá určitá hodnost, určité hodnosti zase odpovídá určitý stupeň vzdělání. Voják se středním vzděláním zakončeným maturitní zkouškou může být jmenován do hodnosti rotmistra, nadrotmistra, praporčíka, nadpraporčíka nebo až štábního praporčíka. Kariéra vojáka se řídí rozhodnou dobou ve služebním zařazení, tj. doba po kterou může voják setrvat v daném služebním zařazení. Rozhodná doba pro jednotlivá služební zařazení vychází z typových služebních zařazení a činí nejméně 2 roky a nejvíce 15 let. Jedním z činitelů v kariéře vojáka je i doba výkonu služby v hodnosti. U hodností rotný, rotmistr, nadrotmistr je nejkratší doba 2 roky.

Pro realizaci řízení kariéry vojáka se jednou ročně zpracovává služební hodnocení, kde se hodnotí dosavadní průběh služby a možnosti kariérového růstu. Služební hodnocení se využívá jako podklad ke stanovení pořadí vojáků v systému řízení kariér. Do výběru ke stanovení pořadí může být voják zařazen nejdříve po odsloužení 2/3 stanovené rozhodné doby pro dané služební zařazení.

Obrázek č. 1 Vojenská střední škola a Vyšší odborná škola Ministerstva obrany v Moravské Třebové

Zdroj: Ročenka VSMT, 2018/19, s. 5

3.6 Školní vzdělávací program

Školní vzdělávací program připravuje univerzálně vzdělané a technicky zaměřené absolventy pro potřeby Armády České republiky, kteří jsou schopni se přizpůsobit specifickým potřebám jednotlivých vojenských útvarů.

Ve školním vzdělávacím programu ve studijním oboru Vojenské lyceum je průřezové téma Člověk a svět práce začleněno do těchto předmětů (ŠVP, VSMT, 2020):

- Český jazyk a literatura.
- Anglický jazyk.
- 2. cizí jazyk.
- Občanská nauka.
- Zeměpis a vojenská topografie.
- Základy ekonomie.
- Logistika.

- vojenská logistika.
- strojírenská technologie.
- konstrukce, provoz a opravy vojenské techniky.
- vojenská profesní příprava.
- vojenská výzbroj.

Obsahové celky průřezového tématu Člověk a svět práce jsou aplikovány v jednotlivých předmětech s ohledem na jejich zaměření. Výuka je směřována především k naplňování cílů vzdělávání zejména v rozvoji těchto obecných kompetencí (RVP MO, 2020):

- identifikace a formulování vlastních priorit,
- práce s informacemi, vyhledávání, vyhodnocování a využívání informací,
- odpovědné rozhodování na základě vyhodnocení získaných informací,
- verbální komunikace při důležitých jednáních,
- písemné vyjadřování při úřední korespondenci.

Škola realizuje průřezové téma Člověk a svět práce po celou dobu studia. Těžiště je kladeno na vojenské odborné vzdělávání, které pokrývá především předmět Vojenská profesní příprava, ve které jsou žáci připravováni na reálný život vojáka z povolání. Tato oblast vzdělávání směřuje k získání základních vojenských znalostí a dovedností nezbytných k výkonu služby vojáka z povolání. Výuka vojenské profesní přípravy obsahuje učivo v oblasti vedení a řízení boje, základy práva, seznámení se strukturou a výzbrojí AČR. Součástí výuky jsou i vojenské přípravy jako je střelecká, pořadová, taktická, ženijní, chemická, zdravotní a topografická. Samostatným celkem, který souvisí s uplatněním žáka v AČR, je speciální tělesná příprava, kde se vyučuje sebeobrana a boj z blízka, vojenské plavání, vojenské lezení, přežití v tísni, zrychlené přesuny na plavidlech, ledu a sněhu. Výuka vojenské profesní přípravy je dělena do dvou částí, teoretické a praktické. Praktická část je zajišťována ve spolupráci s útvary a zařízeními AČR. Škola rozvíjí spolupráci se sociálními partnery, mezi které patří 4. brigáda rychlého nasazení Žatec, 15. ženijní pluk Bechyně, 7. mechanizovaná brigáda Hranice, 31. pluk radiační, chemické a biologické ochrany Liberec, 42. mechanizovaný prapor Tábor, 43. výsadkový prapor Chrudim a 72. mechanizovaný prapor Páslavice. Partnerem školy je i Univerzita obrany

v Brně, která pro žáky školy pořádá samostatný den otevřených dveří se speciálním programem. Škola rovněž spolupracuje s Československou obcí legionářskou, společně připravují a realizují vzpomínkové a pietní akce, které vedou k upevnění vojenských tradic.

3.7 Implementace průřezového tématu Člověk a svět práce

K naplňování průřezového tématu Člověk a svět práce dochází i dalšími školními i mimoškolními aktivitami (VSMT, 2020):

- zapojení do projektu Edison, který organizuje společnost AIESEC, cílem projektu je sblížení lidí z různých koutů světa, v rámci projektu jsou během jednoho týdne zapojeni do výuky lektoři z různých zemí, kteří se podílejí na výuce anglického jazyka a zeměpisu,
- účast na soutěžích jak v rámci AČR, tak na republikových soutěžích z různých oblastí např. sportovní, literární, technické, za všechny je možné jmenovat Robosoutěž pro střední školy, kterou organizuje Elektrotechnická fakulta ČVUT v Praze,
- besedy s významnými současnými i minulými vrcholnými představiteli armády,
- reprezentace školy na společensko-kulturních akcích jako jsou Dny pozemního vojska „BAHNA“, Dny NATO a Dny vzdušných sil AČR,
- spolupráce na organizování branných dnů pro základní školy v regionu, spolupráce s Oblastní charitou v Moravské Třebové, ale i tradiční spolupráce s dětskými zájmovými organizacemi,
- spolupráce s maďarskou vojenskou střední školou Kratochvil Károly Army Grammar School and College. Jedná se o výměnné pobyty žáků, zaměřené na jazykovou a vojensko-odbornou spolupráci.

Naplňování PT Člověk a svět práce probíhá s ohledem na profil absolventa. Žáci jsou vedeni k dodržování základních vojenských pravidel a návyků (VSMT, 2020):

- žáci jsou povinni nosit vojenský stejnokroj, a to při akcích konaných školou a na odpoledních vycházkách, jsou povinni dodržovat ustrojovací kázeň,

- žáci musí být vždy řádně upraveni a ostříhání, úprava vlasů nesmí být výstřední,
- žáci jsou povinni dodržovat pravidla vojenského vystupování, podřizovat se pokynům všech přímých nadřízených a ostatních velitelů, náčelníků a pedagogů, které oslovují „pane učiteli“, „paní učitelko“, „pane plukovníku“, „paní nadporučice“ apod.,
- žák odpovídá za své chování i mimo školu, porušení kázně nebo přestupek na veřejnosti je považován za porušení základních norem chování žáka školy,
- žáci jsou povinni dodržovat režim dne, je jasně časově stanoveno, kdy je budíček, rozsvička, večerka apod.

Škola nabízí svým žákům i řadu řízených volnočasových aktivit, které se řadí k velmi důležitému neformálnímu učení. Neformální učení hraje významnou úlohu při rozvoji kompetence k podnikavosti, rozvoji základních mezilidských dovedností např. komunikativní dovednosti, kritické myšlení, řešení problémů, odolnost, kognitivní dovednosti, které usnadňují přechod do dospělosti, aktivní občanství a pracovní život. Za všechny budu jmenovat kroužek Mechatronika a robotika, Vojenskohistorický kroužek, Musado, Basketbal, Atletika, Letectví.

Oblast kariérního vzdělávání není realizováno přímo ve výuce. Tuto činnost částečně zastřešují Rekrutační střediska AČR, která poskytují cestou svých profesních poradců základní informace o vstupu do služebního poměru vojáka z povolání v určených blocích přímo na škole. Poskytování poradenských a konzultačních služeb provádí Školské poradenské pracoviště, činnost je směřována k žákům a jejich zákonným zástupcům. Vedoucí Školního poradenského pracoviště je školní psycholog. Členy jsou pak výchovný poradce, školní metodik prevence a vybraní pedagogičtí pracovníci. Školní poradenské pracoviště úzce spolupracuje s třídními učiteli, učiteli a vychovateli.

Škola má v plánu přihlásit se do projektu Krajský akční plán (dále jen KAP), z tohoto důvodu byl ustanoven realizační tým k vypracování Školního akčního plánu, který je podmínkou pro přihlášení do projektu podpory KAP. Jeho cílem je mimo jiné i rozvoj kariérového poradenství. K projektu Šablony II škola zpracovala v průběhu roku 2019

potřebnou dokumentaci pro zapojení do projektové výzvy MŠMT č. 65 Šablony II, spuštění projektu je plánováno na únor 2020.

3.8 Rozhovor s výchovnou poradkyní, třídní učitelkou a personalistkou

Výzkumné otázky kvalitativního šetření:

1. Jak probíhá kariérové poradenství na škole? Je vypracována koncepce kariérového poradenství ve škole?
2. Jaká je realizace průřezového tématu Člověk a svět práce v rámci jednotlivých vzdělávacích oblastí, předmětů?

Položené otázky pro rozhovor:

Otázka: 1. Jakým způsobem realizujete na Vaší škole kariérové poradenství?

Odpověď: Kariérovým poradenstvím se zabývá výchovný poradce, školní psycholog a vrchní praporčík školy a je prováděno jak skupinově, tak individuálně. Na škole jsou žáci prioritně připravováni ke studiu na Univerzitě obrany v Brně a také na přímé zařazení na služební místo k některému z útvarů AČR. V této otázce se jim věnují personalisté a vrchní praporčík. Dále jezdí na školu příslušníci různých útvarů. Žákům prezentují případná volná místa a možnosti kariérového postupu. Škola se každoročně snaží zajistit na Univerzitě obrany v Brně samostatný den otevřených dveří pouze pro naše žáky. Spolupráce směrem ke kariérové výchově a rozhodování je rozvíjena i s Rekrutačními středisky AČR, které poskytují základní informace o postupu při přijetí do služebního poměru vojáka z povolání.

Otázka: 2. Jak Vaše škola realizuje začleňování průřezového tématu Člověk a svět práce do jednotlivých předmětů?

Odpověď: Tento přístup je individuální, záleží na vyučujícím a formě metod i výuky. PT Člověk a svět práce je zařazován do všeobecných i odborných předmětů. Těžiště přípravy je zaměřeno na vojenské odborné předměty.

Jako příklad uvádím začleňování PT Člověk a svět práce v oblasti jazykového vzdělávání a komunikace:

- začlenění v lekcích zabývajících se např. tématem: povolání, voják z povolání, druhy vojsk, hodnosti, výstroj, výzbroj, režim dne, další vojenská terminologie, nezaměstnanost, vzdělávání, školské systémy, zkouška STANAG 6001, význam znalosti cizích jazyků pro uplatnění na trhu práce, studijní a pracovní plány do budoucna, jazykový kurz v zahraničí, celoživotní vzdělávání,
- zahrnuto v rámci odborné slovní zásoby k těmto tématům ve všech dovednostech – čtení, psaní, poslech, mluvení,
- v písemném projevu např.: vyplnit formulář, přihlášku, napsat inzerát, životopis, žádost, formální dopis, rozdíl formální a neformální dopis a e-mail, motivační dopis,
- v mluveném projevu např.: sjednat si schůzku, vyjádřit se k výše uvedeným tématům v monologu, v dialogu, krátká prezentace
- v dovednosti čtení např.: práce s inzeráty, texty obsahující tuto problematiku a odbornou slovní zásobu.

Otázka: 3. Jakou roli hrají třídní učitelé a velitelé čet při rozhodování o volbě další kariérní cesty žáků?

Odpověď: Mohu Vám sdělit pouze osobní názor, jako třídní učitelka maturitní čtyry, že třídní učitel zvláštní roli nemá, pokud se o ni nesnaží. V průběhu celého studia, je to tedy opravdu individuální. Velitelé čet mají dle mého názoru z hlediska vojenské kariéry naopak roli velkou, sami jsou vojáky v činné službě a mohou tak aplikovat svoje služební zkušenosti do přípravy žáků na budoucí povolání.

Otázka: 4. Jsou žáci seznamováni s potřebou dalšího odborného vzdělávání, zvolí-li si službu vojáka z povolání u některých jednotek AČR. Znají organizace, které vzdělávání poskytují?

Odpověď: Ano, jsou seznamováni s dalším odborným vzděláváním v rámci AČR, a to formou individuální i skupinovou, kterou provádí personalista, vrchní praporčík, velitelé rot.

Otázka: 5. Probíráte s žáky jednotlivé vojenské odbornosti, jsou obecně seznámeni s pracovní náplní?

Odpověď: Ano, žáci jsou seznamováni s vojenskými odbornostmi v předmětech, Vojenská profesní příprava, Vojenská výzbroj, Speciální tělesná příprava a ve volitelných modulech, Vojensko-logistickém a Vojensko-technickém.

Otázka: 6. Probíráte se žáky základní orientaci v zákonech například: Zákon o vojácích z povolání, Zákon o nemocenském pojištění, Zákon o státní sociální podpoře, Zákon o veřejném zdravotním pojištění?

Odpověď: Ano, žáci jsou seznamováni v předmětu Vojenská profesní příprava, dále jsou organizovány samostatné přednášky starším právníkem z Vojenského zařízení.

3.9 Zhodnocení výzkumných otázek

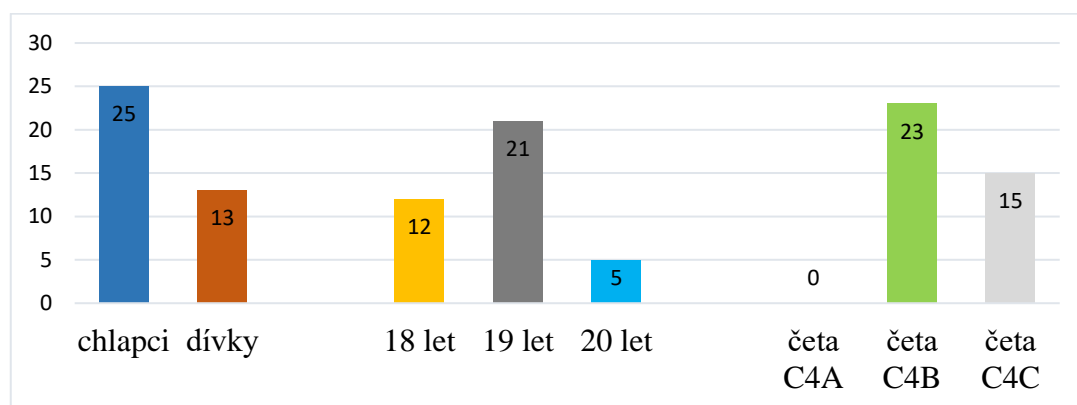
Ze slov výchovné poradkyně, personalistky a třídní učitelky je zřejmé, že kariérové poradenství na škole se opírá o spolupráci s Univerzitou obrany v Brně, s jednotlivými útvary a Rekrutačními středisky AČR. Z odpovědí vyplynulo, že podpora žáků při volbě další kariéry se uskutečňuje skupinově, formou besed s příslušníky bojových jednotek AČR, vojenské policie atd., rovněž i formou prezentací jednotlivých útvarů, které přímo na škole představují svoje volná místa a možnosti kariéry v daném služebním zařazení. Akce k podpoře kariérové výchovy jsou organizovány v souladu s plánem školy. V otázkách kariéry se žákům individuálně věnuje personalistka, která poskytuje informace o dalším vzdělávání a náplni práce na konkrétních služebních místech. Na kariérovém poradenství se dále podílí výchovná poradkyně, velitelé rot, vrchní praporčík a školní psycholog.

Povinná vzdělávací oblast Člověk a svět práce vycházející z RVP je na škole realizována v jednotlivých předmětech. Žáci jsou připravováni na budoucí povolání především v odborných předmětech a zařazováním PT Člověk a svět práce. Mezi nosné předměty patří Vojenská profesní příprava a Vojenská výzbroj, ty jsou vzhledem k náročnosti rozděleny do dvou částí, teoretické a praktické. Praktická cvičení probíhají přímo na škole nebo ve spolupráci s vojenskými útvary AČR. V oblasti vzdělávání pro zdraví je v předmětu tělesná výchova zařazena i speciální tělesná příprava, která úzce souvisí s přípravou vojenského profesionála. K profilaci žáků dochází ve třetím ročníku provedeným výběrem jednoho ze vzdělávacích modulů, a to modulu vojensko-logistického a modulu vojensko-technického.

4 VÝSLEDKY A VYHODNOCENÍ VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Dotazník byl rozdán v písemné podobě, obsahoval 18 položek a byl anonymní. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 38 žáků čtvrtého ročníku oboru Vojenské lyceum (78-42-M/07). V dotazníku se nacházely otevřené, uzavřené i polouzavřené otázky. Šetření proběhlo v měsíci lednu 2020. Plné znění dotazníku viz Příloha č. 1.

Graf č. 3 Základní údaje o respondentech

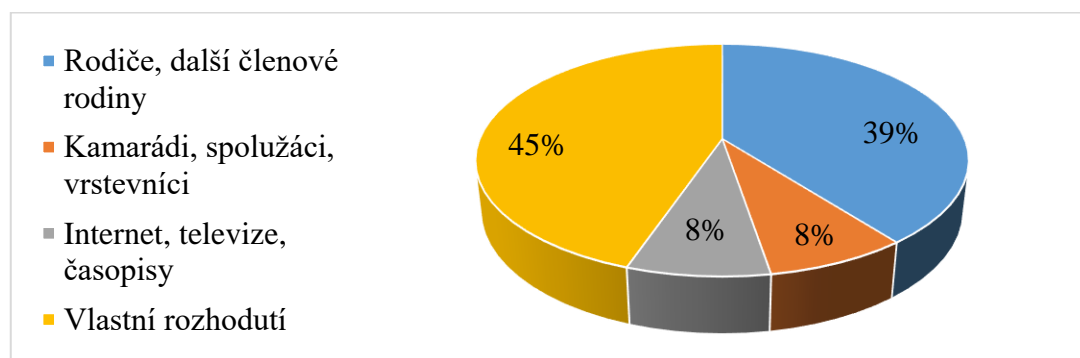
Zdroj: vlastní šetření

Dotazníkového šetření se účastnili pouze žáci 4. ročníků oboru Vojenské lyceum, 13 dívek a 25 chlapců. Nejpočetnější skupinu tvořili žáci ve věku 19 let. Z grafu č. 3 je patrné, že dotazníkového šetření se zúčastnilo nejvíce žáků z čety (třídy) C4B. Šetření se zúčastnilo 58 % žáků z celkového počtu žáků 4. ročníků.

4.1 Výsledky dotazníkového šetření

Otázka: 1. Kdo zásadně ovlivnil Váš výběr střední školy?

Graf č. 4 Kdo ovlivňuje výběr střední školy

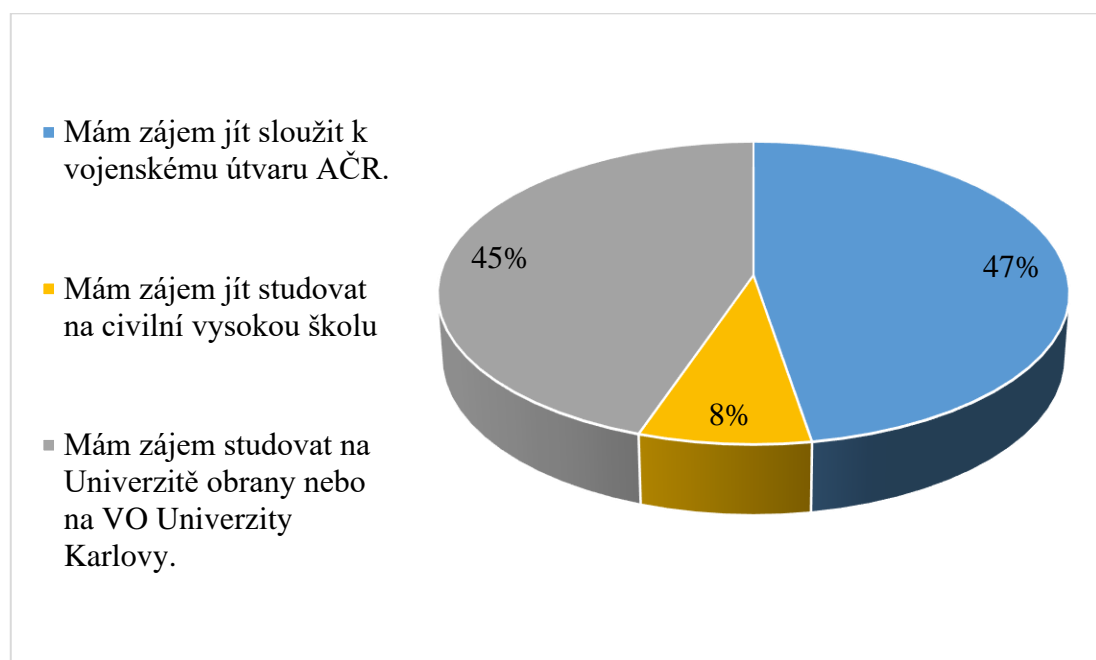

Zdroj: vlastní šetření

Úvodní otázka směřovala svoji pozornost na analýzu sociálních vlivů působících na volbu povolání. Žáci přisuzovali největší vliv při rozhodování o vzdělávací a profesní dráze svému vlastnímu rozhodnutí, celkem 17 žáků (45 %) (viz Graf č. 4). Tato odpověď se často vyskytovala ve spojení s potřebou naplnění vlastních snů, přání, zájmů a koníčků. Rodiče a další členové rodiny se svojí mírou vlivu podíleli na odpovědích ve 39 %, celkem 15 žáků. Shodné byly odpovědi na vliv kamarádů, spolužáků, vrstevníků a vliv internetu, televize, časopisů, kde obě položky zvolily shodně 3 žáci (8 %).

Otázka: 2. Co budete dělat po ukončení střední školy?

Graf č. 5 Kam žáci chtějí směřovat po ukončení střední školy

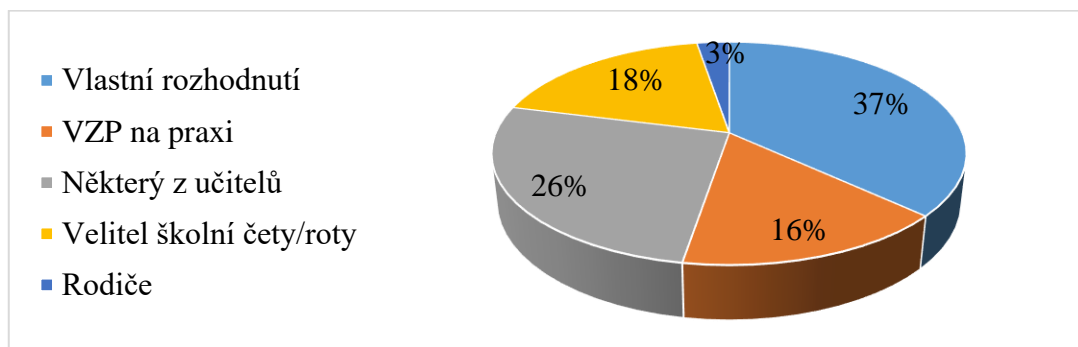

Zdroj: vlastní šetření

Otázka zjišťovala, jaké mají žáci plány po ukončení střední školy. Výsledky ukázaly, že 18 žáků (47 %) má zájem jít sloužit k vojenskému útvaru AČR (viz Graf č. 5). Pokračovat ve studiu na vojenské vysoké škole chce 17 žáků (45 %). Pouze 3 žáci (8 %) mají zájem pokračovat ve studiu na civilní vysoké škole.

Otázka: 3. Kdo zásadně ovlivnil Vaše rozhodnutí další kariérní cesty?

Graf č. 6 Kdo ovlivnil další kariérní volbu

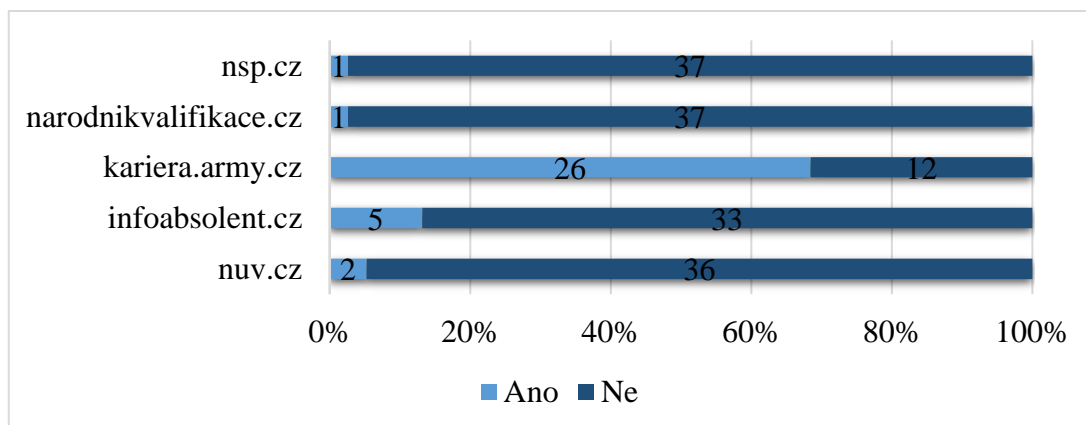

Zdroj: vlastní šetření

Otázka sledovala podíl osob, které zásadně ovlivnily rozhodování žáků při provádění další kariérní volby po ukončení studia střední odborné školy. Výsledky ukázaly, že o další kariérní cestě si samo rozhodlo 14 žáků (37 %) (viz Graf č. 6). Zajímavé je, že 10 žáků (26 %) odpovědělo, že je ovlivnil některý z učitelů, což ukazuje na dobrou kvalitu komunikace mezi žáky a učiteli. Dále 7 žáků (18 %) uvedlo velitele školní čety/roty, který plní funkci vychovatele. Neméně významný je podíl odpovědí s počtem 6 žáků (16 %), kdy žáci uvedly, že je při rozhodování ovlivnili aktivní vojáci z povolání, se kterými se setkali na praxi u útvarů AČR. Jeden žák (3 %) uvedl, že vliv na rozhodování měli rodiče.

Otázka: 4. Při rozhodování o své kariérní volbě jsem využil/a tyto internetové zdroje?

Graf č. 7 Využívání internetových zdrojů při rozhodování o kariérní volbě

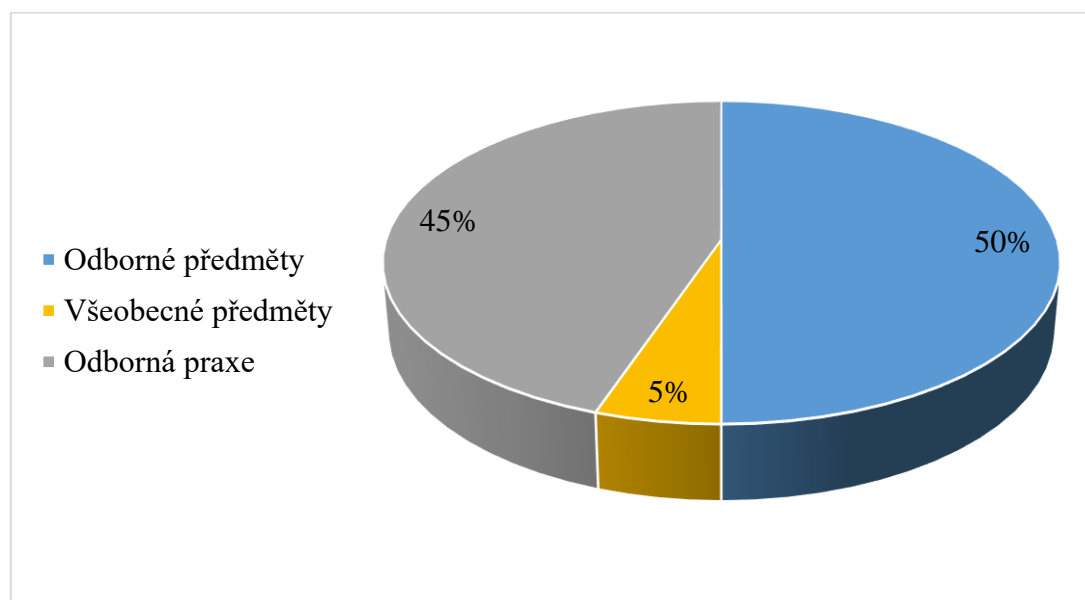

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 7 představuje využívání internetových zdrojů při uskutečňování rozhodnutí o další kariérní cestě. Výsledky podtrhují odpovědi žáků na další kariérní volbu, kdy největší procento žáků hodlá pokračovat ve vojenské kariéře. Nejvíce je využíván portál kariéra.army.cz, který obsahuje kompletní a aktuální informace pro budoucí vojáky z povolání, kladně odpovědělo 26 žáků. Jako druhý nejvyužívanější portál je infoabsolvent.cz, kladně odpovědělo 5 žáků. Portály nsp.cz (Národní soustava povolání), narodnikvalifikace.cz (Národní soustava kvalifikací) a nuv.cz (Národní ústav pro vzdělávání) jsou využívány zřídka.

Otázka: 5. Která oblast vzdělávání má pro Vás největší význam s ohledem na Vaši kariéru?

Graf č. 8 Významné oblasti vzdělávání

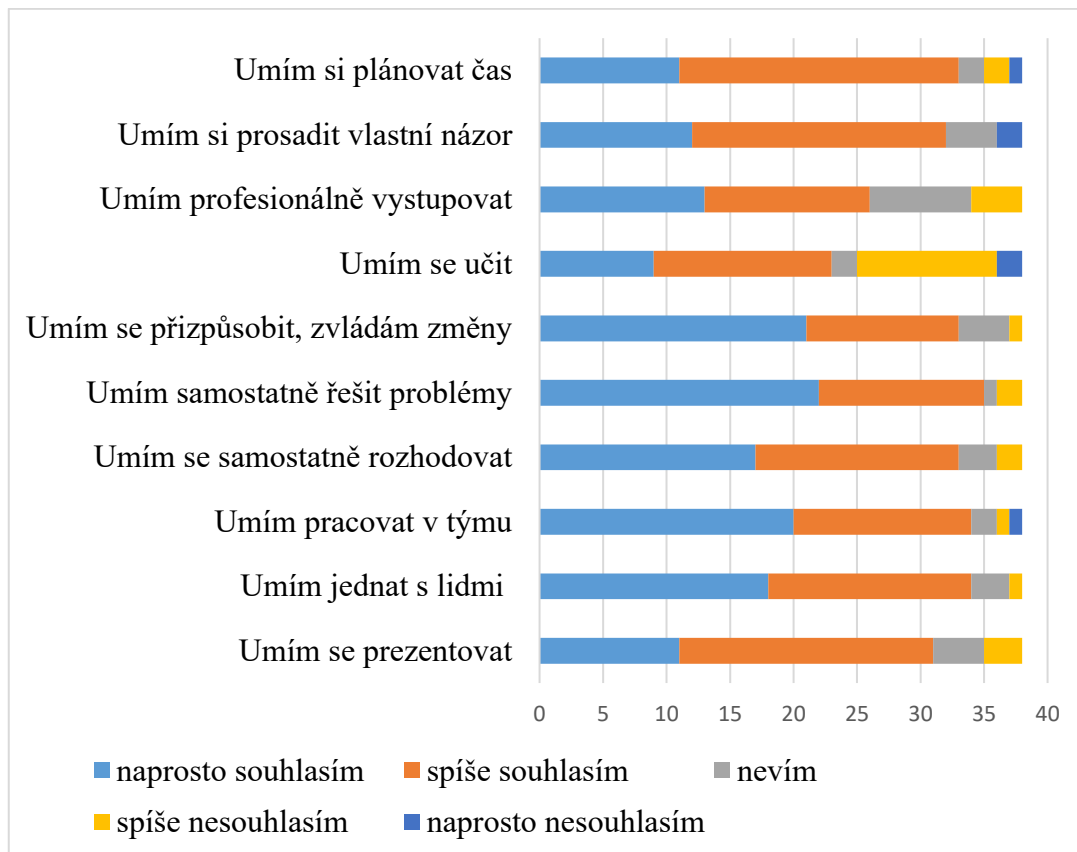

Zdroj: vlastní šetření

Zde ze šetření vyplynulo, že z pohledu žáků je ve vztahu k jejich budoucí kariéře nejdůležitější vzdělání, které probíhá v rámci odborných předmětů, celkem 19 žáků (50 %), na druhém místě je odborná praxe, kde odpovědělo 17 žáků (45 %), 2 žáci (5 %) odpověděli, že považují za stěžejní všeobecné předměty.

Otázka: 6. Během studia jsem získal/a (prohloubil/a) tyto znalosti, schopnosti, dovednosti.

Graf č. 9 Získané znalosti, schopnosti, dovednosti (měkké kompetence)

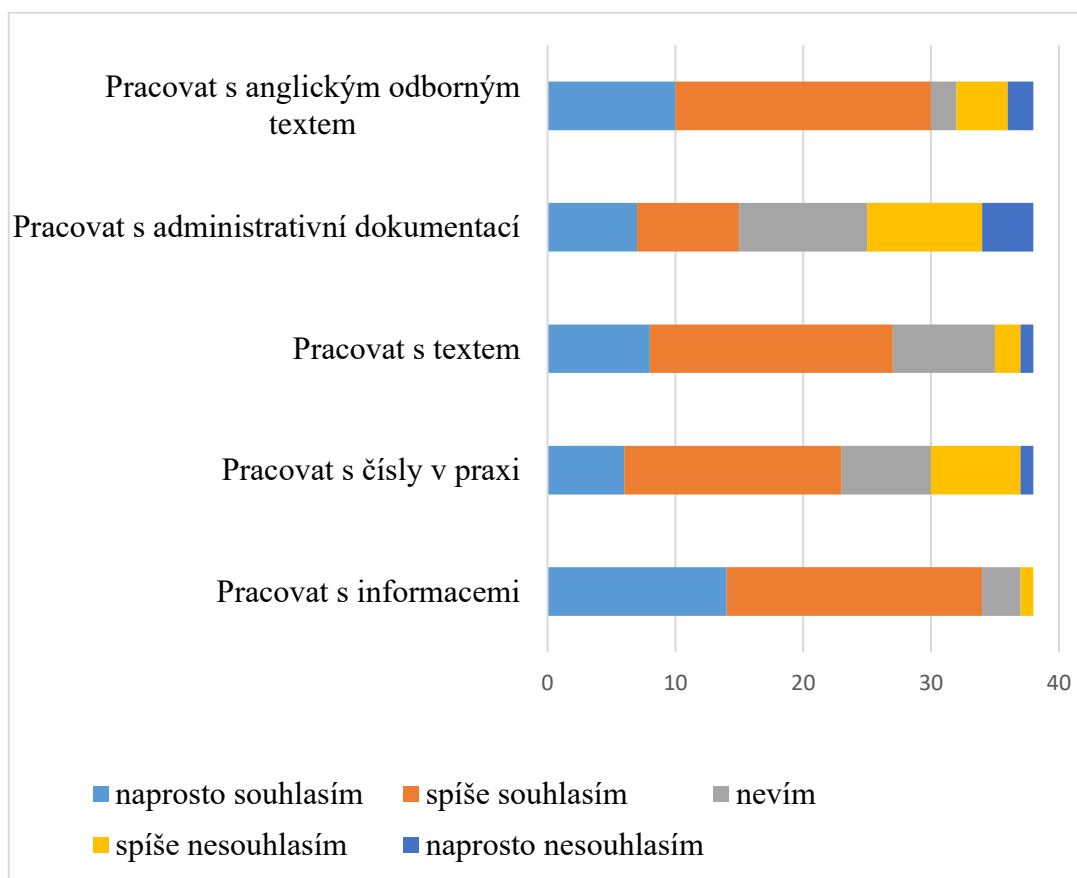

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 9 zobrazuje hodnocení žáků z pohledu kompetencí, které patří do tzv. kategorie měkkých kompetencí. Ty hrají důležitou roli v připravenosti absolventů pro vstup do praxe, případně pro pokračování ve studiu. Jednotlivé položky lze posoudit i součtem odpovědí naprosto souhlasím a spíše souhlasím, kdy plánovat čas si umí 33 žáků, prosadit vlastní názor 32 žáků, profesionálně vystupovat 26 žáků, nejslabší položkou z pohledu žáka je schopnost umět se učit, kde odpovědělo kladně pouze 23 žáků, na položku přizpůsobit se změnám odpovědělo kladně 33 žáků, samostatně řešit problémy umí 35 žáků, rozhodovat samostatně 33 žáků, pracovat v týmu 34 žáků, umět jednat s lidmi 34 žáků a prezentovat se ústně i písemně 31 žáků.

Otázka: 7. Během studia jsem se naučil/a tyto znalosti, schopnosti, dovednosti.

Graf č. 10 Získané znalosti, schopnosti, dovednosti (kompetence)

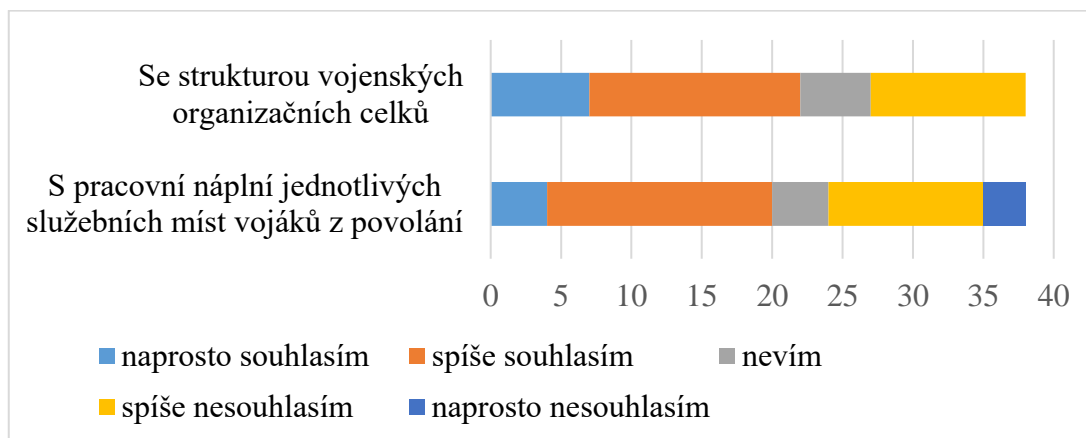

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 10 zobrazuje hodnocení žáků z pohledu klíčových kompetencí, které patří mezi stěžejní z pohledu zaměstnavatelů. Souhrnně lze součtem odpovědí naprosto souhlasím konstatovat, že pracovat s anglickým odborným textem umí 30 žáků, nejnižší počet kladných odpovědí získala položka pracovat s administrativní dokumentací, kde se vyjádřilo kladně jen 15 žáků, pracovat s čísly umí 23 žáků. Pracovat s textem 27 žáků. Nejvyšší hodnotu získala položka práce s informacemi, kterou hodnotí kladně 34 žáků.

Otázka: 8. V předmětu vojenská profesní příprava jsem se seznámil/a.

Graf č. 11 Odborné kompetence

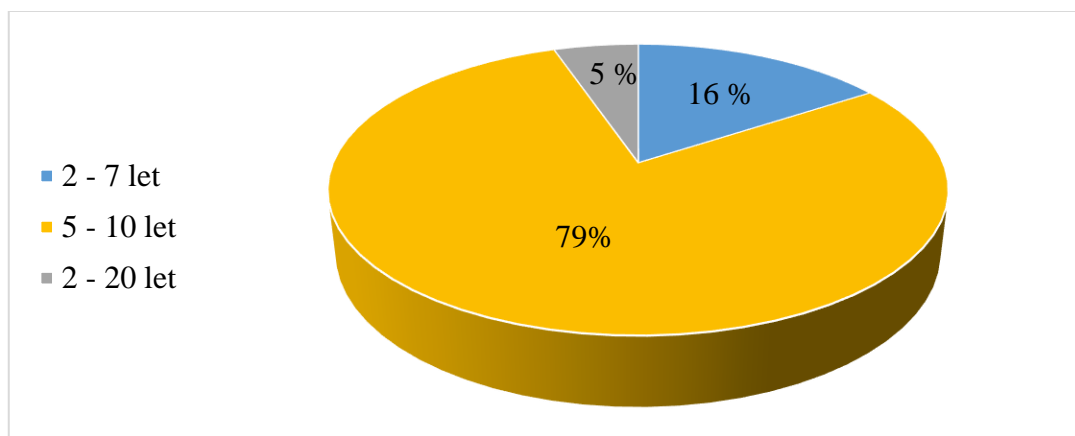

Zdroj: vlastní šetření

Podle získaných kladných odpovědí ze skupiny naprosto souhlasím a spíše souhlasím, je zřejmé, že 22 žáků bylo v průběhu studia seznámeno se strukturou vojenských organizačních celků, seznámeno s pracovní náplní na služebních místech bylo dle odpovědí celkem 20 žáků (viz Graf č. 11).

Otázka: 9. Na jakou dobu se voják povolává do služebního poměru?

Graf č. 12 Povolání do služebního poměru

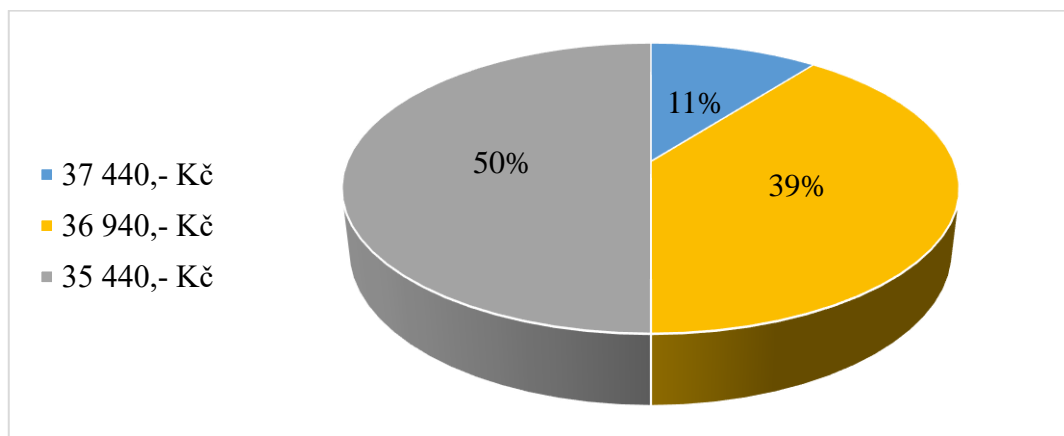

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 12 znázorňuje zjištění, jak žáci znají informace týkající se služebního poměru vojáka z povolání. Vyhodnocení ukázalo, že pouze 2 žáci (5 %) znají správnou odpověď, tedy 2 – 20 let.

Otázka: 10. Jaký je stanoven měsíční služební tarif v hodnosti rotmistr?

Graf č. 13 Stanovený služební tarif

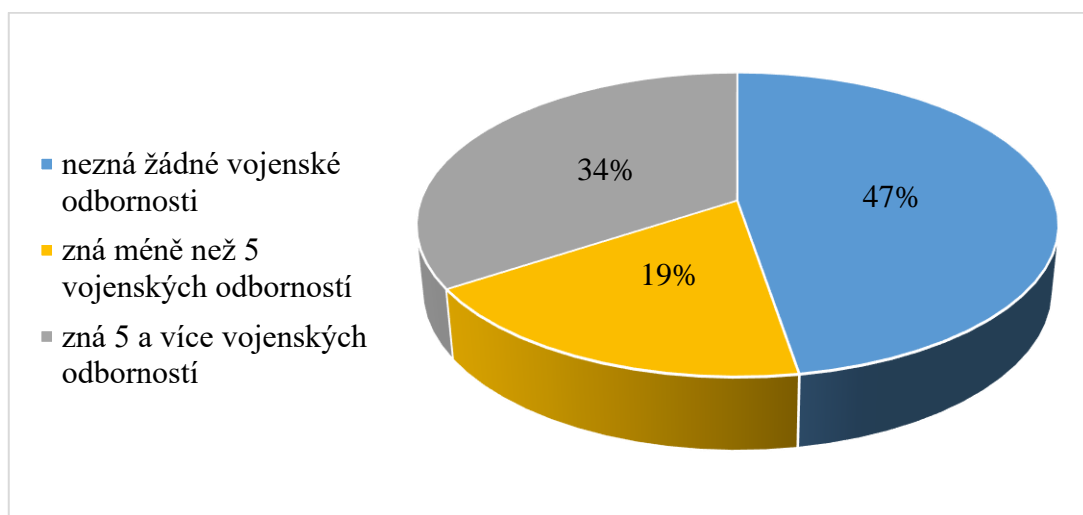

Zdroj: vlastní šetření

Šetření ukázalo, jak se žáci orientují v platových tarifech vojáků z povolání. Správnou odpověď 36 940 Kč zvolilo pouze 15 žáků (39 %) (viz Graf č. 13).

Otázka: 11. Znáte vojenské odbornosti? Napište 5 vojenských odborností, budete-li znát, uveďte jejich čísla.

Graf č. 14 Znalost vojenských odborností

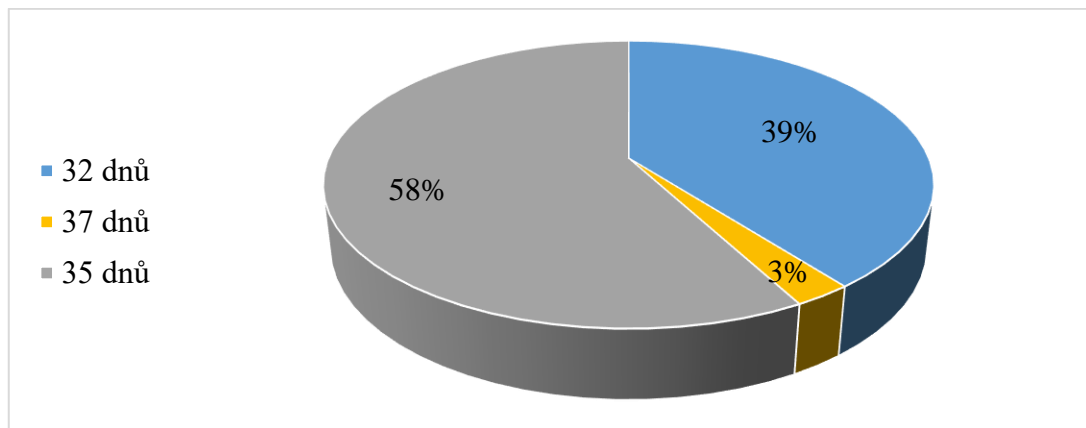

Zdroj: vlastní šetření

Jedenáctá otázka byla otevřená, zjišťovala znalosti o vojenských odbornostech v Armádě České republiky. Správně odpovědělo pouze 13 žáků (34 %). Celkem neznalo odpověď nebo neuvedlo úplnou odpověď 25 žáků (66 %) (viz Graf č. 14).

Otázka: 12. Na kolik dnů řádné dovolené za kalendářní rok má voják z povolání nárok?

Graf č. 15 Znalost čerpání řádné dovolené

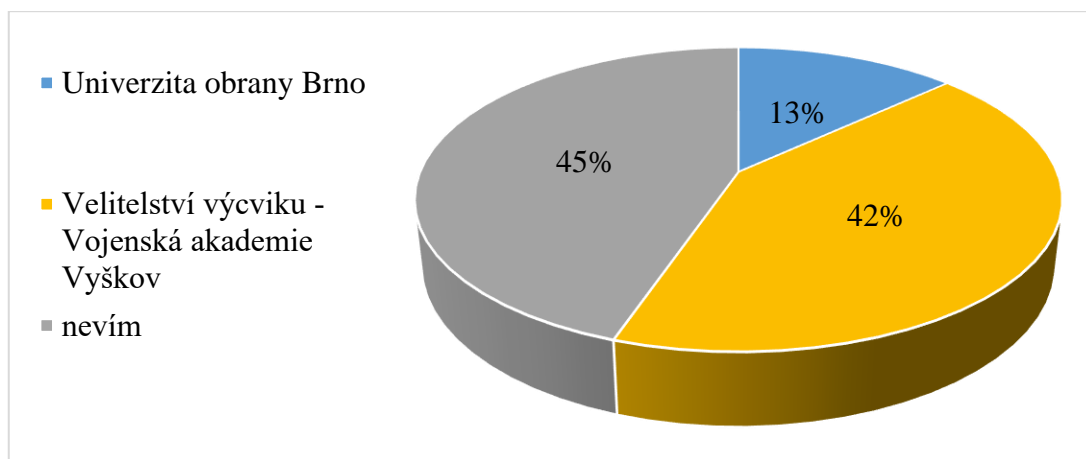

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 15 zobrazuje znalosti žáků o délce řádné dovolené vojáků z povolání. Správnou odpověď 37 kalendářních dnů, uvedl pouze 1 žák (3 %). Celkem chybných odpovědí bylo 97 %.

Otázka: 13. Uveďte jedno ze vzdělávacích zařízení, které zajišťuje odbornou přípravu VZP.

Graf č. 16 Vzdělávací zařízení pro odbornou přípravu

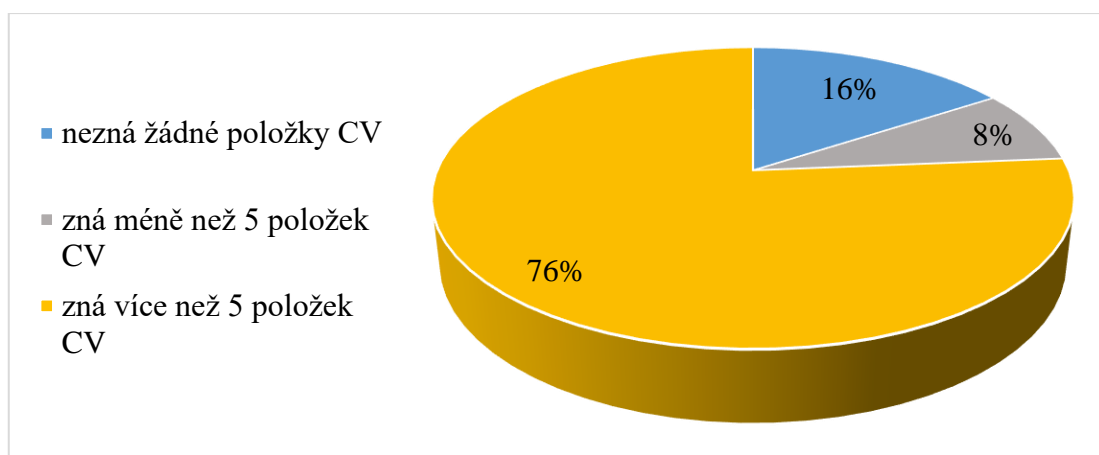

Zdroj: vlastní šetření

Třináctá otázka byla otevřená, zjišťovala znalosti žáků o součástech, které v Armádě České republiky poskytují další odborné vzdělání. Z odpovědí vyplynulo, že 21 žáků (55 %) zná minimálně jedno vzdělávací zařízení (viz Graf č. 16).

Otázka: 14. Napište 5 položek, které musí obsahovat curriculum vitae (CV).

Graf č. 17 Položky životopisu

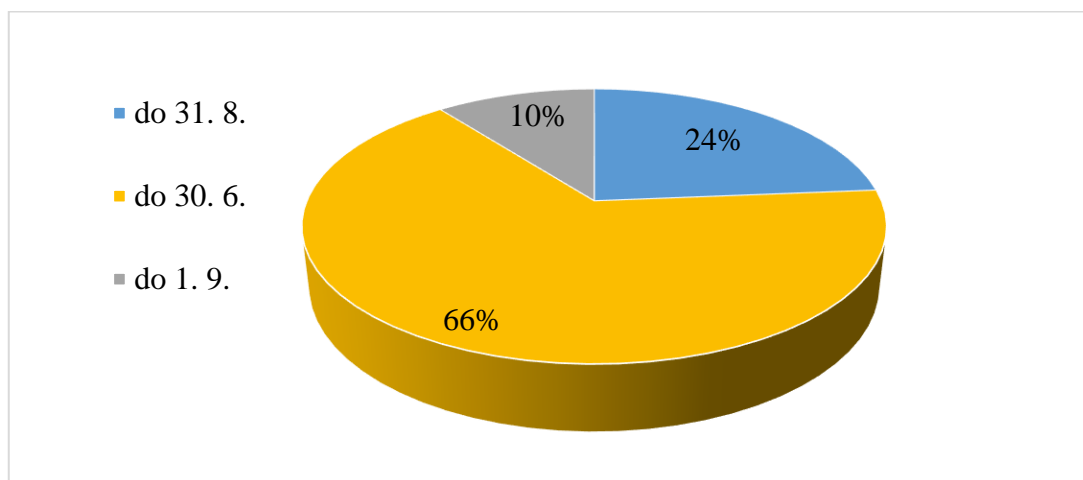

Zdroj: vlastní šetření

Tato otázka byla otevřená, žáci se v ní vyjadřovali volně. Zjišťovala, zda mají žáci znalosti s psaním životopisů. Z odpovědí je zřejmé, že žáci se s psaním životopisu seznámili. Celkem 29 žáků (76 %) odpovědělo správně (viz Graf č. 17).

Otázka: 15. Do kdy jste žákem, po vykonání maturitní zkoušky (v případě, že nepracujete) z pohledu hrazení zdravotního pojištění a dalších úlev?

Graf č. 18 „Status studenta“ po vykonání maturitní zkoušky

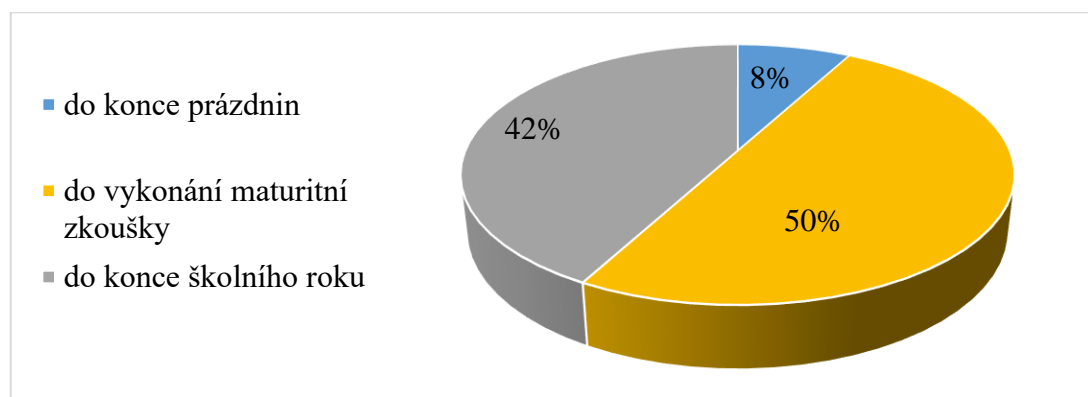

Zdroj: vlastní šetření

Zde ze šetření vyplynulo, že 29 žáků (76 %) nezná správnou odpověď. Správnou odpověď do 31. 8. uvedlo pouze 9 žáků (24 %) (viz Graf č. 18).

Otázka: 16. Kdy přestávám být žákem z pohledu školy v případě, že jsem úspěšně vykonal/a maturitní zkoušku?

Graf č. 19 Do kdy jsem žákem po vykonání maturitní zkoušky

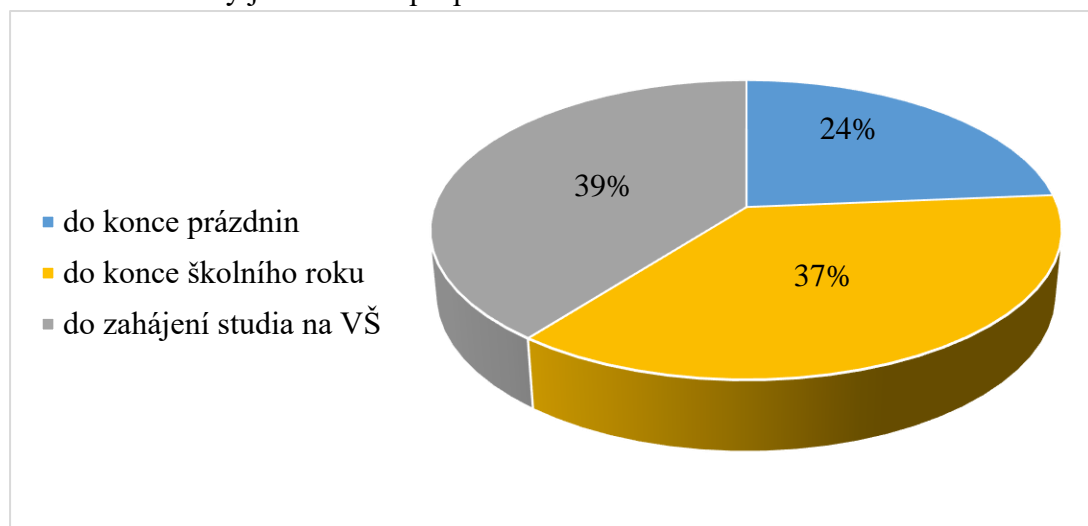

Zdroj: vlastní šetření

Podle získaných odpovědí je zřejmé, že 19 žáků (50 %) nezná správnou odpověď, do vykonání maturitní zkoušky (viz Graf č. 19).

Otázka: 17. Do kdy jste považován/a za studenta v případě, že pokračujete ve studiu na vysoké škole?

Graf č. 20 Do kdy jsem žákem při pokračování na VŠ

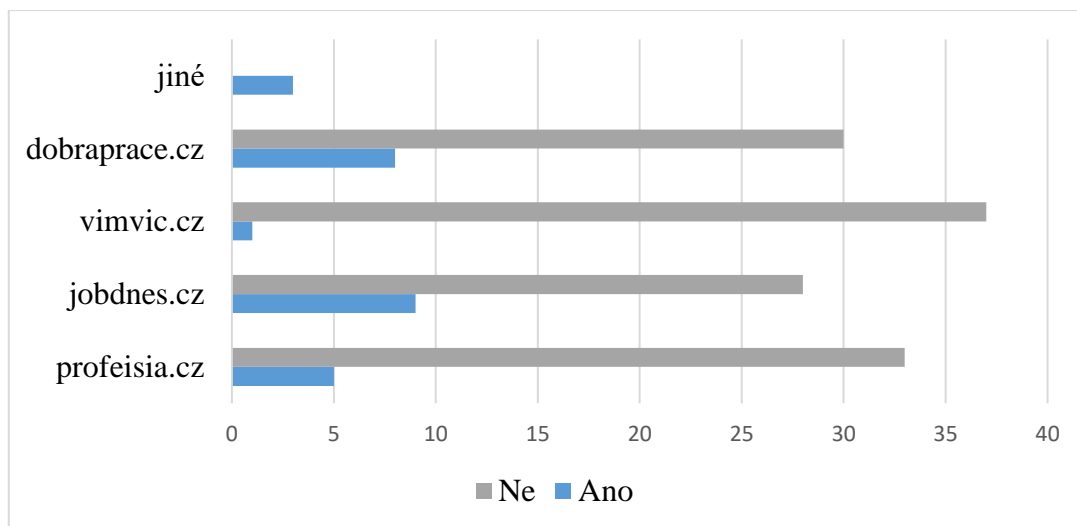

Zdroj: vlastní šetření

Na základě získaných odpovědí bylo zjištěno, že pouze 15 žáků (37 %) zná správnou odpověď, do zahájení studia na vysoké škole.

Otázka: 18. Znáte internetové portály na vyhledávání práce?

Graf č. 21 Využívané internetové portály

Zdroj: vlastní šetření

Poslední otázka byla věnována využívání internetových zdrojů při vyhledávání práce. Z odpovědí vyplývá, že portály zprostředkující práci využívá malé množství žáků. Mezi nejčastější odpovědi byly zvoleny jobdnes.cz, 9 žáků a dobraprace.cz 8 žáků. Položku jiné, vyplnily celkem 3 žáci, z toho 2 žáci uvedli portál práce.cz a 1 žák uvedl portál zamestnani.cz.

4.2 Zhodnocení výsledků dotazníkového šetření

Výzkumná otázka č. 1 Jaký význam mají osoby a zdroje, které ovlivnily kariérní volbu?

Z provedeného šetření vyplynulo, že zásadní vliv na kariérní volbu žáci přisuzují svému vlastnímu rozhodnutí (45 %), další významnou skupinu, která ovlivnila výběr studijního oboru představovali rodiče a další členové rodiny (39 %). Tyto dvě skupiny spolu částečně souvisí, je to určité vedení dětí v rodině směřující k převzetí odpovědnosti za vlastní život a částečně projev podpory vlastní rodiny, které dohromady představuje nejvýznamnější podíl odpovědí (84 %). Při rozhodování o další kariérní volbě po ukončení studia na střední škole byl nejvýznamnější podíl

odpovědí opět vlastní rozhodnutí (37 %). Jako významné se jeví vliv některého z učitelů společně s veliteli školní čety (vychovatelem), tyto odpovědi volilo celkem (44 %) žáků. Ukazuje se zde i působení vojáků z povolání na žáky v průběhu praxe (18 %). V odpovědích se projevuje i míra socializace, odpoutání se z vlivu rodiny a budování vlastní profesní cesty, kdy pouze (3 %) žáků odpovědělo, že při další kariérní volbě je ovlivnili rodiče. Z pohledu internetových zdrojů je uváděn jako nejvýznamnější portál kariéra.army.cz, celkem odpovědělo (68 %) respondentů, další uváděné portály jsou z pohledu šetření nevýznamné.

Výzkumná otázka č. 2 Jak žáci hodnotí získané znalosti, schopnosti a dovednosti?

Výsledek šetření ukazuje, že 50 % žáků přikládá největší význam ve vztahu k budoucí kariéře vzdělání v oblasti odborných předmětů, 45 % žáků vybralo jako nejdůležitější odbornou praxi. Z hodnocení získaných měkkých kompetencí z pohledu žáků jsou na prvních místech položky s dovednostmi samostatně řešit problémy, souhlasně odpovědělo žáků 92 %. Jednat s lidmi a pracovat v týmu souhlasně odpovědělo 89 % žáků. V rozpětí 84 % – 82 % odpověděli žáci souhlasně na schopnost naplánovat si čas, přizpůsobit se změnám, rozhodovat samostatně, prosadit svůj vlastní názor, prezentovat se ústně i písemně. Mezi nejslabší dovednosti z pohledu žáků patří dovednost profesionálně vystupovat, kdy kladně odpovědělo 68 %, výsledek svědčí o optimální sebereflexi. Na posledním místě z pohledu žáků je schopnost umět se učit, kde součet kladných odpovědí dosáhl pouhých 60 %. Z hodnocení klíčových kompetencí, které patří k zásadním z pohledu zaměstnavatelů odpovědělo souhlasně 60 % – 78 % žáků na schopnost pracovat s čísly v praxi, s textem, s anglickým odborným textem a s informacemi. Otázka na zručnost pracovat s administrativní dokumentací, byla z pohledu žáku hodnocena nejhůře, kladně odpovědělo pouze 39 % žáků.

Výzkumná otázka č. 3 Jaká je připravenost žáků na službu vojáka z povolání?

Z oblasti úrovně získaných odborných kompetencí odpovědělo kladně více než polovina žáků, 53 % – 57 %. Z otázek, které byly zaměřené na znalost Zákona č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, měly správné odpovědi velice nízké zastoupení, z celkového počtu dotázaných pouze 5 % zná na jakou dobu se voják povolává do služebního poměru, 39 % zná správnou odpověď na výši platového tarifu

v hodnosti rotmistr, 34 % zná vojenské odbornosti a 3 % znají správný počet dnů řádné dovolené. V části zaměřené na sebe prezentaci, a to v souvislosti se zpracováním životopisu odpovědělo správně 76 % žáků. Otázkou směřující na základní přehled o poskytování dalšího odborného vzdělávání odpovědělo správně 58 %.

Výzkumná otázka č. 4 Jaký přehled mají žáci o uplatňování takzvaného statutu studenta?

V poslední části šetření bylo zjištěno, jak se žáci orientují v uplatňování takzvaného statutu studenta, potažmo jeho využití k výhodnějšímu režimu z pohledu daní a pojistného. Správné odpovědi se pohybovaly v rozmezí 24 % – 50 %. Tato nízká znalost bohužel kopíruje stav napříč ČR. Poslední sekcí směřující k aktivnímu vyhledávání práce na internetových portálech ukazuje, že pouze 23 % z celkového počtu respondentů aktivně využívá portály k vyhledávání práce. Zjištění potvrzuje rozhodnutí žáků o jejich další kariérní cestě, kdy většina žáků má zájem sloužit u jednotek v AČR nebo studovat na Univerzitě obrany.

4.3 Vlastní doporučení

Ze získaných dat z výzkumného šetření byla pro Střední vojenskou školu a Vyšší odbornou školu Ministerstva obrany v Moravské Třebové navržena tato zlepšení pro oblast kariérového poradenství a začleňování průřezového tématu Člověk a svět práce.

Využití dostupných zdrojů pro seznámení se styly učení a způsoby efektivního učení

Šetření ukázalo, že pouze 9 žáků z celkového počtu 38 dotázaných se ztotožňují s odpovědí, že se umí učit (vybrali hodnotu naprosto souhlasím). Jako návrh na zlepšení doporučuji do výuky předmětu Občanská nauka zařadit informace o procesech paměti, vytváření paměťových stop, druzích paměti a o vlivu pochopení jako nutné podmínky k zapamatování. Představit žákům učební styly a doporučit webové stránky, kde by mohli zjistit, jaký učební styl jim vyhovuje. Využít podporu portálu infoabsolvent.cz. a seznámit žáky s nejčastějšími metodami efektivního učení, např. Metodu „5 P“. V předmětu Informatika a výpočetní technika naučit žáky využívat myšlenkové mapy, vytvořit jednoduchou myšlenkovou mapu v počítači nebo volně na papír, doporučit programy pro tvorbu myšlenkových map.

Využití dostupných zdrojů pro seznámení s administrativní dokumentací

Ze šetření vyplynulo, že pouze 7 žáků z celkového počtu 38 dotázaných se ztotožňují s odpovědí, že umí pracovat s administrativní dokumentací (vybrali hodnotu naprosto souhlasím). Ke zlepšení navrhuji do předmětu Občanská nauka, Základy ekonomie a Informační a výpočetní technika zařadit seznámení s běžnými formuláři státní správy. K nácviку využít např. formuláře z eportal.cssz.cz, financnisprava.cz nebo ridicskeprukazy.inf. Dále doporučuji do předmětu Český jazyk zařadit základní seznámení s normou ČSN 01 6910, Úprava dokumentů zpracovaných textovými procesory, která byla vydána Úřadem pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví (ÚNMZ) 1. 7. 2014. Do výuky Informační a výpočetní techniky zařadit praktická cvičení psaní dopisů dle normy ČSN 01 6910, např. žádostí, oznámení nebo stížností. Vzorové dopisy doporučuji uložit do portfolia žáka pro další využití.

Využití dostupných zdrojů pro seznámení s jednotlivými vojenskými odbornostmi

Šetřením bylo zjištěno, že pouze 13 žáků z celkového počtu 38 dotázaných umí vyjmenovat 5 vojenských odborností. Jako podporu v této oblasti doporučuji seznámit žáky v předmětu Vojenská profesní příprava s přehledem jednotlivých vojenských odborností a se základními pracovními činnostmi v dané odbornosti. Jednotlivé vojenské odbornosti mají pro výkon funkce stanovenou i povinnou odbornou přípravu, kterou zajišťují výcviková a vzdělávací zařízení AČR. K podpoře výuky lze využít katalog prací vojáků z povolání a přehled odborných kurzů, který je zveřejňován ve Věstníku vzdělávacích aktivit. Dále je možné využít seznam odborných požadavků (kurzů), které se váží ke služebním místům, přehled je veden v Integrovaném subsystému o službě a personálu, dostupný z portálu Štábního informačního systému, do kterého mají přístup zaměstnanci rezortu MO.

Využití dostupných zdrojů pro seznámení se statusem studenta

Status studenta je pojem, který zahrnuje všechny studentské výhody. Zdravotní pojištění hrazené státem, úlevy na daních, studentské slevy na dopravu a další, které upravují různé zákonné normy. Odpovědi na tuto skupinu otázek patřily k nejslabším z celého dotazníkového šetření. Navrhuji do předmětu Základy ekonomie zařadit informace o statutu studenta. Výuku připravit tak, aby žáci získali nejprve základní

znalosti např. za podpory internetových stránek kampungomaturite.cz. Na základě získaných informací si žáci vypracují otázky k danému tématu. K upevnění znalostí doporučuji pozvat do výuky odborníci z Úřadu práce, která uvede příklady z praxe a odpoví žákům na připravené otázky.

5 ZÁVĚR

Cílem práce je analýza implementace průřezového tématu Člověk a svět práce do výuky na Vojenské střední škole a Vyšší odborné škole Ministerstva obrany v Moravské Třebové, která připravuje žáky pro službu vojáka z povolání. Na základě výsledků analýzy a dotazníkového šetření byla navržena doporučení na možná zlepšení stávajícího systému začleňování průřezového tématu do výuky.

V teoretické části práce byly zmapovány kurikulární dokumenty a strategie vzdělávací politiky. Byly definovány základní pojmy související s tématem, jako klíčové kompetence, odborné kompetence, průřezové téma Člověk a svět práce, kariérové poradenství a charakteristika cílové skupiny adolescentů. V závěru teoretické části byly předloženy aktuální analýzy z oblasti postavení absolventů na trhu práce.

V praktické části bylo zpracováno a vyhodnoceno kvantitativní dotazníkové šetření, které zjišťovalo, jak jsou žáci vybaveni znalostmi a kompetencemi potřebnými ke vstupu do světa práce a zda dokáží provádět svá kariérová rozhodnutí. Formou polostrukturovaného rozhovoru bylo provedeno kvalitativní šetření s pracovníky zodpovědnými za začleňování průřezového tématu do výuky.

Na základě získaných informací z rozhovoru a výsledků dotazníkového šetření byla zpracována možná vylepšení, která by mohla zvýšit kvalitu stávajícího systému průřezového tématu Člověk a svět práce. Navrženo bylo doporučení, které by mohlo rozšířit vědomosti o vojenských odbornostech v AČR. Bylo předloženo řešení směřující k podpoře přehledu při uplatňování tzv. statutu studenta. Byly vypracovány aktivity ke zlepšení učebních stylů žáků a práci s administrativní dokumentací. Výsledky dotazníkového šetření i návrhy možných úprav byly předány výchovné poradkyni dané školy.

Ze získaných informací z výzkumného šetření plyne, že ve studijním programu Vojenské lyceum je optimálně kombinovaná teorie s praxí, kdy nosnou oblastí vzdělávání je vojenské odborné vzdělávání zastoupeno předmětem Vojenská profesní příprava a volitelnými moduly Vojensko-logistickým a Vojensko-technickým. Na teoretickou část uvedených předmětů plynule navazuje praxe, výcvik přímo u vojenských útvarů. Žáci jsou na budoucí kariéru připravováni přímo na škole, kdy

škola je vedena jako vojenské zařízení, ačkoliv jsou žáci nevojáci, nosí vojenský stejnokroj a musí dodržovat pravidla vojenského vystupování, podřizují se pokynům všech přímých nadřízených používají vojenskou terminologii a dodržují stanovený denní řád. Šetření potvrdilo funkčnost přípravy na budoucí povolání, kdy z odpovědí je patrné, že naprostá většina žáků 4. ročníku má zájem pokračovat dále ve vojenské kariéře. Zde je nutné podtrhnout, že vliv na jejich rozhodování mají jak učitelé, tak velitelé školních čet, ale i aktivní vojáci z povolání se kterými se žáci setkávají na svých praxích.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

MONOTEMATICKÉ PUBLIKACE

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. 265 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-1369-4.

KAŠPAROVÁ, Jana. *Metodika tvorby školních vzdělávacích programů SOŠ a SOU: rámcové vzdělávací programy*. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2007. 90. s. ISBN 978-80-85118-12-4.

KAŠPAROVÁ, Jana a kol. *Metodika tvorby školních vzdělávacích programů SOŠ a SOU*. 1. upr. vyd. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2012. 120 s. ISBN 978-80-87652-05-3.

KNOTOVÁ, Dana a kol. *Školní poradenství*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2014. 258 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-4502-2.

MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2006. 332 s. Psyché. ISBN 80-247-1362-4.

PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 6., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. 395 s. ISBN 978-80-7367-647-6.

ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem: [vývojová psychologie]: přepracované vydání*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2006, ©2004. 390 s. ISBN 80-7367-124-7.

STRÁDAL, Jiří a ÚLOVCOVÁ, Helena. *Úvod do světa práce*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Fragment, 1998. 56 s. ISBN 80-7200-289-9.

SZEBESTOVÁ, Zdeňka a kol. *Průřezová témata ve výuce žáků odborných škol. 2. díl, Člověk a životní prostředí; Člověk a svět práce*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2012. 96 s. ISBN 978-80-87063-89-7.

TUPÝ, Jan. *Tvorba kurikulárních dokumentů v České republice: historicko-analytický pohled na přípravu kurikulárních dokumentů pro základní vzdělávání v letech 1989-2017*. 2., doplněné a upravené vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2018. 230 s. Pedagogický výzkum v teorii a praxi; svazek 46. ISBN 978-80-210-8997-6.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000. 522 s. ISBN 80-7178-308-0.

VENDEL, Štefan. *Kariérní poradenství*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008. 224 s. Psyché. ISBN 978-80-247-1731-9.

VETEŠKA, Jaroslav a TURECKIOVÁ, Michaela. *Kompetence ve vzdělávání*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008. 159 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-1770-8.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

ELGPN Glosář: Evropská síť politik celoživotního poradenství (The European Lifelong Guidance Policy Network, ELGPN). Elgpn.eu [online]. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2015 [cit. 2020-01-24]. Dostupné z: <http://www.elgpn.eu/publications/browse-by-language/czech/elgpn-glosar/>

HAŠKOVÁ, Kateřina., VACULÍK, Martin. Kariérní kompetence a možnosti jejich využití v kariérovém poradenství v České republice.: Lifelong Learning – celoživotní vzdělávání, roč. 6, č. 3. Lifelonglearning.mendelu: Časopis Lifelong Learning [online]. Brno: Mendelova univerzita, 2016 [cit. 2020-01-25]. Dostupné z: <http://lifelonglearning.mendelu.cz/wcd/w-rek-lifelong/l11603/lifele2016060381.pdf>

HLAĎO, Peter. *Svět práce: propedeutika pro učitele průřezového tématu Člověk a svět práce na středních odborných školách* [online]. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2012 [cit. 2019-08-23]. ISBN 978-80-7375-606-2. Dostupné z: <https://docplayer.cz/210355-Svet-prace-propedeutika-pro-ucitele-prurezoveho-tematu-clovek-a-svet-prace-na-strednich-odbornych-skolach-phdr-petr-hlado-ph-d.html>.

CHAMOUTOVÁ, Daniela, David KLEŇHA, Jan KOUCKÝ, Jana TRHLÍKOVÁ, Martin ÚLOVEC a Jiří VOJTĚCH. Uplatnění absolventů škol na trhu práce – 2018. Nuv.cz [online]. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2019, 2018 [cit. 2020-01-27]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/file/3652_1_1/

CHAMOUTOVÁ, Daniela a Jiří VOJTĚCH. Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků a studentů ve středním a vyšším odborném vzdělávání v ČR a v krajích ČR

a postavení mladých lidí na trhu práce ve srovnání se stavem v Evropské unii: 2018/19. Infoabsolvent.cz [online]. Praha: Vydal Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků © NÚV 2019, 2019, 2019 [cit. 2020-01-27]. Dostupné z: https://www.infoabsolvent.cz/Temata/Download?Soubor=F-9.0.157_Vyvoj_vzdelanostni_a_oborove_struktury_zaku_a_studentu_ve_strednim_a_vyssim_odbornem_vzdel.pdf

Charakteristika výzkumného místa. Vojenská střední škola a Vyšší odborná škola Ministerstva obrany v Moravské Třebové. Vsmt.cz [online]. [cit. 2020-01-29]. Dostupné z: <http://www.vsmt.cz/studium.aspx>

Dlouhodobé záměry – MŠMT ČR [online]. [cit. 2019-10-06]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/dlouhodobem-zamery>

Dlouhodobý záměr – MŠMT ČR 2015-2020 [online]. [cit. 2019-10-06]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/dz-2015-2020>

Národní pedagogický institut České republiky. *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. © 2011 – 2020 NÚV - Národní ústav pro vzdělávání [cit. 2020-02-04]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/P_KAP/ke_stazeni/pojeti_decizni_sfere/I_obsah_a_uvod_.pdf

Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání 78-42-M/07 Vojenské lyceum [online]. s. 71 (PDF), 2014 [cit. 2020-01-21]. Dostupné z: <http://www.mocr.army.cz/assets/ministr-a-ministerstvo/kariera-vzdelavani/vojenske-skolstvi/rvp-vojenske-lyceum-2014.pdf>

Ročenka: 2018/19. Vsmt.cz [online]. Praha: Vojenský historický ústav, 2019 [cit. 2020-01-29]. Dostupné z: <http://www.vsmt.cz/files/2018-19/rocenka-2019.pdf>

Školní vzdělávací program: Vojenská střední škola a Vyšší odborná škola Ministerstva obrany v Moravské Třebové, 78-42-M/07 Vojenské lyceum [online]. 1. 9. 2015 [cit. 2020-01-29]. Dostupné z: <http://www.vsmt.cz/files/2017-18/svp-vojenske-lyceum.pdf>

TRHLÍKOVÁ, Jana. PŘECHOD ABSOLVENTŮ STŘEDNÍCH ŠKOL NA TRH PRÁCE – II. ETAPA: – srovnání situace absolventů učebních a maturitních oborů

3 roky od ukončení střední školy. Nuv.cz [online]. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2018, 2018 [cit. 2020-01-20]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/file/3497_1_1/

Vyhláška č. 72/2005., Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů [online]. s. 29 [cit. 2020-01-20]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/43482/download/>

Zákon č. 561/2004 Sb., ze dne 24. září 2004, o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) [online]. s. 160 (PDF) [cit. 2019-11-24]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-od-1-9-2018>

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1 Vojenská střední škola a Vyšší odborná škola Ministerstva obrany v Moravské Třebové	35
---	----

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Tabulka č. 1 Míra nezaměstnanosti "čerstvých studentů"	28
--	----

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1 Hodnocení celkové úrovně školní přípravy na střední škole.....	27
Graf č. 2 Plánované a reálné uplatnění absolventů v oboru (v % odpovědí).....	29
Graf č. 3 Základní údaje o respondentech	42
Graf č. 4 Kdo ovlivňuje výběr střední školy.....	42
Graf č. 5 Kam žáci chtějí směřovat po ukončení střední školy	43
Graf č. 6 Kdo ovlivnil další kariérní volbu.....	44
Graf č. 7 Využívání internetových zdrojů při rozhodování o kariérní volbě.....	44
Graf č. 8 Významné oblasti vzdělávání	45
Graf č. 9 Získané znalosti, schopnosti, dovednosti (měkké kompetence).....	46
Graf č. 10 Získané znalosti, schopnosti, dovednosti (kompetence).....	47
Graf č. 11 Odborné kompetence	48
Graf č. 12 Povolání do služebního poměru.....	48
Graf č. 13 Stanovený služební tarif	49
Graf č. 14 Znalost vojenských odborností	49
Graf č. 15 Znalost čerpání řádné dovolené	50
Graf č. 16 Vzdělávací zařízení pro odbornou přípravu	50
Graf č. 17 Položky životopisu.....	51
Graf č. 18 „Status studenta" po vykonání maturitní zkoušky.....	51
Graf č. 19 Do kdy jsem žákem po vykonání maturitní zkoušky.....	52
Graf č. 20 Do kdy jsem žákem při pokračování na VŠ	52
Graf č. 21 Využívané internetové portály.....	53

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Dotazník

Příloha č. 2: Otázky pro rozhovor

Dotazník

**Dotazník je vypracován pro praktickou část bakalářské práce na téma
Člověk a svět práce**

Tento dotazník byl vytvořen ke zjištění postojů, názorů a znalostí, které jsou získávány především při výuce průřezového tématu Člověk a svět práce.

Pohlaví

(křížkem označte jednu z možností)

Muž Žena

Napište Váš věk:

Třída:

1. Kdo zásadě ovlivnil Váš výběr střední školy?

(křížkem označte jednu z možností)

- Rodiče, další členové rodiny
- Kamarádi, spolužáci, vrstevníci
- Internet, televize, časopisy
- Jiné (prosím napište)

2. Co budete dělat po ukončení střetí školy?

(křížkem označte jednu z možností)

- Mám zájem studovat na Univerzitě obrany nebo na VO Univerzity Karlovy
- Mám zájem jít sloužit k vojenskému útvaru AČR
- Mám zájem jít studovat na civilní vysokou školu
- Jiné (prosím napište)

3. Kdo zásadně ovlivnil Vaše rozhodnutí další kariérní cesty?

(křížkem označte jednu z možností)

- Výchovný poradce na škole
- Některý z učitelů
- Velitel školní čety/roty
- Poradce pedagogicko-psychologické poradny
- Jiné (prosím napište)

4. Při rozhodování o své kariéře jsem využil/a tyto internetové zdroje?

Národní ústav pro vzdělávání - www.nuv.cz

Ano

Ne

Informační systém o uplatnění absolventů škol
na trhu práce – www.infoabsolent.cz

Ano

Ne

Armáda České republiky – www.kariera.army.cz

Ano

Ne

Národní soustava kvalifikací
- www.narodnikvalifikace.cz

Ano

Ne

Národní soustava povolání – www.nsp.cz

Ano

Ne

5. Která oblast vzdělávání má pro Vás největší význam s ohledem další kariéru?
(křížkem označte jednu z možností)

- Odborné předměty
- Všeobecné předměty
- Odborná praxe
- Jiné (prosím napište)

6. Během studia jsem získal/a (prohloubil/a) tyto znalosti, schopnosti, dovednosti:
(vyjádřete svou míru souhlasu s výroky)

	naprosto souhlasím	spíše souhlasím	nevím	spíše nesouhlasím	naprosto nesouhlasím
Umím se prezentovat (ústně i písemně)	☐	☐	☐	☐	☐
Umím jednat s lidmi	☐	☐	☐	☐	☐
Umím pracovat v týmu	☐	☐	☐	☐	☐
Umím se samostatně rozhodovat	☐	☐	☐	☐	☐
Umím samostatně řešit problémy	☐	☐	☐	☐	☐
Umím se přizpůsobit, zvládám změny	☐	☐	☐	☐	☐
Umím se učit	☐	☐	☐	☐	☐
Umím profesionálně vystupovat	☐	☐	☐	☐	☐
Umím si prosadit vlastní názor	☐	☐	☐	☐	☐
Umím si plánovat čas	☐	☐	☐	☐	☐

7. Během studia jsem se naučil/a tyto znalosti, schopnosti, dovednosti.
(vyjádřete svou míru souhlasu s výroky)

	naprosto souhlasím	spíše souhlasím	nevím	spíše nesouhlasím	naprosto nesouhlasím
Pracovat s informacemi	☐	☐	☐	☐	☐
Pracovat s čísly v praxi	☐	☐	☐	☐	☐
Pracovat s textem	☐	☐	☐	☐	☐
Pracovat s administrativní dokumentací	☐	☐	☐	☐	☐
Pracovat s anglickým odborným textem	☐	☐	☐	☐	☐

8. V předmětu vojenská profesní příprava jsem se seznámil/a:
(vyjádřete svou míru souhlasu s výroky)

S pracovní náplní jednotlivých služebních míst vojáků z povolání

	naprosto souhlasím	spíše souhlasím	nevím	spíše nesouhlasím	naprosto nesouhlasím
	☐	☐	☐	☐	☐

Se strukturou vojenských organizačních celků

	naprosto souhlasím	spíše souhlasím	nevím	spíše nesouhlasím	naprosto nesouhlasím
	☐	☐	☐	☐	☐

9. Na jakou dobu se voják povolává do služebního poměru?
(křížkem označte jednu z možností)

2 – 7 let	5 – 10 let	2 – 20 let
☐	☐	☐

10. Jaký je stanoven měsíční služební platový tarif v hodnosti rotmistr?
(křížkem označte jednu z možností)

37 440 Kč	36 940 Kč	35 440 Kč
☐	☐	☐

11. Znáte vojenské odbornosti?

Napište 5 vojenský odborností, budete-li znát uveďte i jejich čísla:

12. Na kolik dnů řádné dovolené za kalendářní rok má voják z povolání nárok?
(křížkem označte jednu z možností)

32	37	35
☐	☐	☐

13. Uvedte jedno vzdělávací zařízení, které zajišťuje odbornou přípravu VZP.

14. Napište 5 položek, které musí obsahovat curriculum vitae (CV).

15. Do kdy jste studentem, po vykonání maturitní zkoušky (v případě, že nepracujete) z pohledu hrazení zdravotního pojištění a dalších úlev?
(křížkem označte jednu z možností)

do 31. 8. do 30. 6. do 1. 9.

16. Kdy přestávám být studentem z pohledu školy v případě, že jsem úspěšně vykonal/a maturitní zkoušku?
(křížkem označte jednu z možností)

do konce prázdnin do vykonání do konce
prázdnin maturitní zkoušky školního roku

17. Do kdy jste považován/a za studenta v případě, že pokračujete ve studiu na vysoké škole?
(křížkem označte jednu z možností)

Do konce do konce do zahájení
prázdnin školního roku studia na VŠ

18. Znáte internetové portály na vyhledávání práce?

www.profesia.cz Ano Ne

www.jobdnes.cz Ano Ne

www.vimvic.cz Ano Ne

www.dobraprace.cz Ano Ne

Jiné (prosím napište)

Děkuji za Váš čas strávený při vyplňování dotazníku.

Výsledky dotazníku budou použity pro návrhy na zlepšení výuky průřezového tématu Člověk a svět práce.

Otázky pro rozhovor

- 1. Jakým způsobem realizujete na Vaší škole kariérové poradenství?**
- 2. Jak Vaše škola realizuje začleňování průřezového tématu Člověk a svět práce do jednotlivých předmětů?**
- 3. Jakou roli hrají třídní učitelé a velitelé čet při rozhodování o volbě další kariérní cesty žáků?**
- 4. Jsou žáci seznamováni s potřebou dalšího odborného vzdělávání, zvolí-li si službu vojáka z povolání u některých jednotek AČR. Znají organizace, které vzdělávání poskytují?**
- 5. Probíráte s žáky jednotlivé vojenské odbornosti, jsou obecně seznámeni s pracovní náplní?**
- 6. Probíráte se žáky základní orientaci v zákonech například: Zákon o vojácích z povolání, Zákon o nemocenském pojištění, Zákon o státní sociální podpoře, Zákon o veřejném zdravotním pojištění?**